II. ÉVFOLYAM / 2. SZÁM

Jelen

2021. JANUÁR 14. KÖZÉLETI HETILAP / MINDENÜTT / 790 Ft

9 772677 162008 21002

Fotó / Bazánth Ivola

NEM VAGYUNK LEMARADÁSRA ÍTÉLVE
BESZÉLGETÉS FILIPPOV GÁBORRAL

KAOTIKUSAN KEZDŐDÖTT AZ OLTÁS

TELJES GÁZZAL A FALNAK TRUMP FINÁLÉJA

MEGSZŰNŐ MAGYAR MÉDIA ROMÁNIÁBAN

EGYETEK, ÖRÜLJETEK
DRAGOMÁN GYÖRGY FŐZŐSKÖNYVE

A KNOBEL-DÍJAS AJAX

INTERJÚ

EZ SÚLYOS PROPAGANDA

GULYÁS MÁRTON / A KREKÓ-ÜGYRŐL ÉS A SAJTÓRÓL

Jelen MINDENÜTT

Bajnai Gordon:
„Azért csatlakozom a Jelen Mecénás Klubba, mert ismerem a lap szerkesztőit és újságíróit, akiket kellőképp felkészültnek tartok arra, hogy valóban tegyenek az ország kettészakítottsága ellen, s fontosnak tartom megismertetni a valóságot az ország azon vidékein is, ahová jelenleg csak a propaganda jut el."

Banuta Zsófia:
„Külföldön élő magyarként mindig kerestem azt, hogy miképp tudok visszaadni valamit annak az országnak, ahol felnőttem. A Mecénás Klub kiváló lehetőség, hogy váltást hozzunk. Van felelősségünk. Mindenkinek. Ez talán az utolsó esélyünk."

Ipacs István:
„Sokszor feltettem már magamnak a kérdést, hogy ha állítólag minden faluban van már internet, akkor miért nem látják a lakosok a valós híreket. Aztán rádöbbentem, hogy helyben még mindig az írott és lokális hírek a mérvadók. Örülök, hogy a Jelen Mecénás Klub tagjaként segíthetek, hogy rajtam keresztül egy település lakói olyan előfizetéshez jussanak, amelynek révén megismerhetik az ország valós helyzetét."

Fodor Tamás
színész:
Amikor Pesttől távol éltem, csak a lejárt szavatosságú hírkonzerveket bontogattam. Ma ugyan az interneten megszólíthatnak, de hiányzik a tiszta gondolat. A JELENt kell látnom. Kell egy saját lap, ami nem függ a maffia kegyétől, vagy egy tál lencsétől. A JELEN, amelynek így a részvényesévé válhatok. Ez a hetilap azt ígéri, hogy felráz. Beszél például az alapjövedelemről, arról, hogy túlreagálták-e a járványt? Hiszen a szó szoros értelmében a bőrünkre megy egy „törzsi" felhatalmazás. Persze, próbálom megakadályozni, hogy a hatalom túl közel jöjjön hozzám, hogy rám köpje a vírusait, de ehhez szükségem van, igen, a politikai gondolkodás védőmaszkjaira, hogy ne kelljen helyette szájkosarat hordani. Tudni akarom, mi lehet a hírek mögött. Hogy a jövő ne tűnjön a ködbe! Elemezzetek, állítsatok szembe egymással tényeket és véleményeket, járjatok a dolgok végére! „.. az igazat mondd, ne csak a valódit, / a fényt, amelytől világlik agyunk, / hisz egymás nélkül sötétben vagyunk..." Bízom bennetek. Előfizettem.

Kerékgyártó István:
Sok éven át hétvégenként ebéd után végigdőltem a kanapén, és órákon át politikai hetilapokat olvasgattam. Aztán vagy megszűntek ezek, vagy én tettem le őket, mert a hatalommal simulékonyak, megengedőek lettek. Ezért egy ideje már jobbára internetes lapokat olvasok, de hiányoznak ezek az elfogulatlan, mélyre ásó nyomtatott cikkek, ahol nem csak arra gyúrnak, hogy blikkfangos címeikkel kattintást vadásszanak. Ahogy látom a Jelen szerkesztőit, biztos vagyok benne, hogy megint lesz egy lap, amit végig nyúlva a kanapén, újra olvashatok.

FOGADJ ÖRÖKBE EGY TELEPÜLÉST!

jelenmindenutt.hu

A jövő a Jelennel kezdődik

Ma Magyarországon a független sajtó kiszolgáltatott helyzetben van, a kritikus újságírók egyre nehezebb körülmények közt végzik munkájukat. A szabad szó és gondolat egyre kevesebb helyre jut el. Mi arra szerveződtünk, hogy ellenálljunk ennek a folyamatnak. Keressük tehát annak lehetőségét, hogy az Ön segítségével olyan helyekre is eljussunk, ahová nem ér el a független tájékoztatás. Gondolt már arra, hogy ebben Ön is segíthet? Gondolt arra, hogy hány ember élete változhat meg attól, ha hozzájuthatna az elfogulatlan hírekhez? A Jelen lehetőséget teremt arra, hogy Ön közvetlenül is segítsen. Fogadjon örökbe egy települést! Lépjen be a Jelen Mecénás Klubba és legyen büszke arra, hogy egy, a szívéhez közelálló település lakói az Ön segítségével ismerhetik meg a valóságot. A cél, hogy minél közelebb kerüljünk a vidéki lakossághoz, hogy a Jelen legyen a fodrászok, vendéglátók, orvosok, tanárok és minden, az értelmes szót áhító magyar ember lapja.

Liberty Press Kft. / 1139 Budapest / Frangepán u. 16. · E-mail: falu@jelen.media.hu

Jelen Tartalom

II. ÉVFOLYAM / 2. SZÁM / 2021. JANUÁR 14. / KÖZÉLETI HETILAP / MINDENÜTT

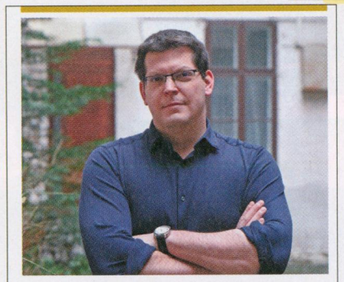

INTERJÚ / NEM VAGYUNK LEMARADÁSRA ÍTÉLVE
FILIPPOV GÁBOR
LAKNER ZOLTÁN
6

FŐKUSZ-INTERJÚ / EGY TÁMADÁS ANATÓMIÁJA
KREKÓ PÉTER
ÓNODY-MOLNÁR DÓRA
16

AMERIKA 2020 / FINÁLE
TELJES GÁZZAL A FALNAK
KALÓ MÁTÉ
32

VÁROSKÉP/
MAGYAR KÁRTYA, ZSIDÓ SORS
ÓNODY GOMPERZ TAMÁS
50

ZENE / SZENT EFRÉM ÉS A HATÁROKAT FESZEGETŐ BUBNÓ CSALÁDI CROSSOVER
ORIENTALE LUMEN X
LÁNG ZSUZSA
52

POP / BECSÜLJÜK MEG, AMIKOR OTT VAN
2020 – POPZENEI ÉVÉRTÉKELÉS
DÖMÖTÖR ENDRE
56

HÍREK 4

FŐKUSZ
PROPAGANDAHARC 10-23

FŐKUSZ-INTERJÚ / PARTIZÁN AZ ÉGŐ ŐSERDŐBEN
GULYÁS MÁRTON / MÉLTÁNYOSSÁGOT KELL GYAKOROLNI
TÓTH ÁKOS 12

FŐKUSZ-INTERJÚ / HIVATÁS, TÖKÉLETES VIHARBAN
ÉS KAPTAK EGY VISSZAUTASÍTHATATLAN AJÁNLATOT
ÓNODY-MOLNÁR DÓRA 20

PUBLICISZTIKA /
TÖBB LYUK, MINT SZÖVET
TAMÁS ERVIN 24

EGÉSZSÉGÜGY / KAOTIKUSAN INDULT AZ EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK OLTÁSA
ELSŐK KÖZÖTT
SZABÓ BRIGITTA 26

PUBLICISZTIKA /
POSZTTRAUMÁS STRESSZ
SZABÓ BRIGITTA 30

GYÁSZ / FEHÉR MÁRTA HALÁLÁRA
JÓ ÉS ROSSZ METAFORÁK
NEUMAN PÉTER 31

PUBLICISZTIKA /
A CAPITOLIUM OSTROMA
ÉS AMI UTÁNA JÖN
KRAJCZÁR GYULA 36

ROMÁNIA / MILLIÁRDOS SAJTÓTÁMOGATÁSOK
MEGSZŰNŐ MÉDIA
PARÁSZKA BORÓKA 37

CSEHORSZÁG / PETR KELLNER,
AZ UZSORA-KIRÁLY
BŐTÖS BOTOND 40

5 PERC /
CSEH ADRIENN
AUDIONARRÁTORRAL
TÓTH BEA 44

KÖNYVAJÁNLÓ / EGYETEK, ÖRÜLJETEK
DRAGOMÁN GYÖRGY / FŐZŐSKÖNYV
KORMOS LILI 46

FILMVILÁG / A SZÜLŐK ÖRÖKSÉGE
CIRCUS OF BOOK
KALMÁR LALITA 48

ÁTHALLÁSOK /
ÚTON
KATONA KLÁRI 60

RETRÓ / KNOBEL-DÍJAS
AJAX
HEGYI IVÁN 62

Trump puccsa

FOTÓ / MTI / EPA / JIM LO SCALZO

Összecsaptak az amerikai szövetségi törvényhozás épületében, a Capitoliumban Donald Trump amerikai elnök feltüzelt hívei a rendőrökkel, majd betörtek az épületbe, megszakítva Joe Biden megválasztott elnök győzelmének kongresszusi ratifikációját a múlt szerdán. A helyzet stabilizálásához a Nemzeti Gárda segítsége kellett. Az összecsapásokban öt ember az életét vesztette, sokan megsérültek, több tucat zavargót letartóztattak. Az események után az amerikaiak 57 százaléka azonnal el akarta mozdíttatni Donald Trump elnököt tisztségéből. **(Cikkünk a 32. oldalon)**

Propagandahadjárat

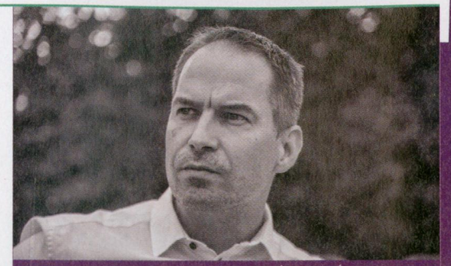
FOTÓ / BAZÁNTH IVOLA

Az emberek oltási hajlandóságának aláásása politikai következményekkel járhat Orbán Viktorra nézve – ezt nyilatkozta Krekó Péter, a Political Capital elemzője a Politicónak. E mondatát a kormánypropaganda tudatosan elferdítette, és azt a következtetést vonta le belőle, hogy az elemző arra sarkallja az ellenzéket, hogy igyekezzen eltántorítani az embereket az oltástól, mert ez politikailag hasznos. Krekó a torzítók, köztük Bayer Zsolt ellen, pert indít.
(Cikkünk a 16., szerkesztőségi állásfoglalásunk a 19. oldalon)

Nyomozás

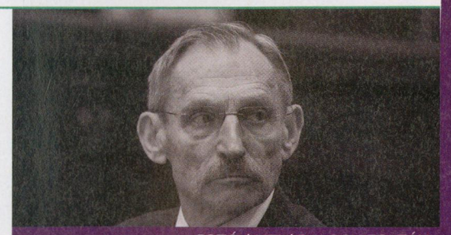
FOTÓ / MTI / BALOGH ZOLTÁN

Pintér Sándor belügyminiszter alapította még a kilencvenes években azt a céget, a Preventív-Security Zrt.-t, amely csaknem negyven másik vállalkozással együtt nemrég érintett lett egy bűnszervezetben elkövetett költségvetési csalás gyanúja miatt indult büntetőügyben. A gyanúsítottak között, ahogy azt a HVG írja, ott van a Preventív-Security Zrt. vezetője, Cz. Gábor, aki a kilencvenes években annak a Valenta Lászlónak a beosztottja és bizalmasa volt a rendőrségen, akivel Pintér a céget alapította.

Jubileum

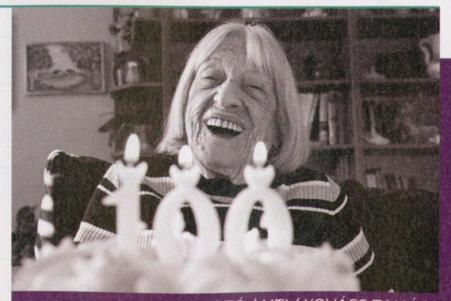
FOTÓ / MTI / KOVÁCS TAMÁS

Életmű-díjat adott át Keleti Ágnes ötszörös olimpiai bajnok tornásznak századik születésnapja alkalmából Kamuti Jenő, a Nemzetközi Fair Play Bizottság (NFPB) elnöke. „Keleti Ágnes karrierjét mind versenyzőként, mind egyetemi tanárként, oktatóként az elfogadás, a tolerancia jellemezte, mely a fair play egyik alapeszméje. Hosszú évek, évtizedek óta ismerjük egymást, bízom benne, hogy ez így marad még jó ideig" – jelentette ki Kamuti Jenő.

Oda Wichmann kocsmája

FORRÁS / SZERETLEKMAGYARORSZAG.HU

Egy ötemeletesre tervezett szálloda miatt lebontják azt a házat, amely otthont adott Wichmann Tamás kocsmájának is a budapesti Kazinczy utcában. Ezzel együtt odalesz a magyar kártya történetének első fejezete is, e ház volt ugyanis a magyar kártya szülőhelye. **(Cikkünk a 50. oldalon)**

Oltás csak regisztrációval

FOTÓ / MTI / KRIZSÁN CSABA

Az eddigi hivatalos állásponttal szemben, amely szerint a regisztráció nem feltétele annak, hogy meg lehessen kapni a koronavírus-oltást, a fővárosi tisztifőorvos helyettese egy erre vonatkozó kérdésre azt a választ adta a 444 tájékoztatása szerint: aki nem regisztrál, annak nem is jár oltás. **(Cikkünk a 26. oldalon)**

Eltiltás

FORRÁS / YOUTUBE

Két féléves tanulmányi eltiltást és két féléves kollégiumi kitiltást kapott „szankcióként" az a két hallgató, aki tavaly novemberben részegen zúzta szét a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Schönherz Kollégiumának egyik szobáját a karantén hírére.

Palkovics menne?

FOTÓ / BAZÁNTH IVOLA

Tavaly év végén Palkovics László innovációs miniszter beadta a lemondását, de Orbán Viktor visszautasította azt – írta a 444, amely cikkében utal arra, hogy mindennek hátterében az állhat, hogy az innovációs tárcától előbb elvették az uniós pénzek felügyeletét, most pedig egymás után építik le Palkovics fontos embereit.

Rémhírterjesztés?

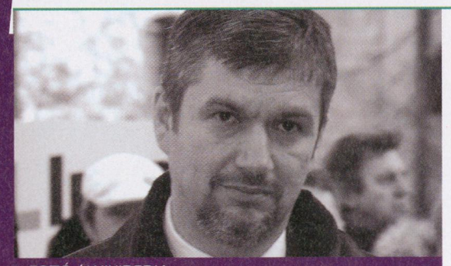
FOTÓ / WIKIPEDIA

Az első híradások szerint az ORFK rémhírterjesztés miatt nyomozást, Tarnai Richárd Pest megye kormánymegbízottja pedig vizsgálatot indított azután, hogy Hadházy Ákos független képviselő közzétett egy videót, amelyen egymásra rakott nyitott koporsókban fekvő halottak láthatók a szentendrei halottasházban. Az ORFK utóbb azt közölte: mégsem nyomoznak.

Rogán nem fér az adatokhoz

FOTÓ / MTI / KOVÁCS TAMÁS

„Az online regisztrációnál két cél van. Az egyik az oltásra való bejelentkezés, a másik az, hogy – amennyiben valaki folyamatos kapcsolattartást szeretne a kormányzattal – megadhassa az elérhetőségeit" – mondta Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos a Népszavának, hozzátéve: annak, aki ehhez nem járul hozzá, nincs mitől tartania, hiszen „sem Rogán Antal, sem más illetéktelenek nem nézegethetik senkinek az egészségügyi adatait".

A HÉT IDÉZETE:

ORBÁN VIKTOR
MINISZTERELNÖK
2021. JANUÁR 08.

„A BALOLDAL MAGYARORSZÁGON IS PRÓBÁLKOZOTT ERŐSZAKKAL, MEGOSTROMOLTÁK A PARLAMENT ÉPÜLETÉT. AZT, AMI AMERIKÁBAN MOST TÖRTÉNT, MI ISMERJÜK."

AMIT EDDIG IS TUDTUNK, VÉGRE MEG KELL CSINÁLNI

FILIPPOV GÁBOR

A TÖRTÉNELEM ISMÉT MEGTETTE AJÁNLATÁT MAGYARORSZÁG SZÁMÁRA

CSAKIS RAJTUNK MÚLIK A VÁLTOZÁS, HELYEZI AZ OLVASÓRA A FELELŐSSÉGET FILIPPOV GÁBOR POLITOLÓGUS, TÖRTÉNÉSZ, AZ EGYENSÚLY INTÉZET KUTATÁSI IGAZGATÓJA, ARRA UTALVA, HOGY A TÖRTÉNELMI LEHETŐSÉGEK NEM VÁLTJÁK VALÓRA ÖNMAGUKAT. ÁM EZ A VÉLEMÉNYE REMÉNYT IS AD ARRA VONATKOZÓAN, HOGY MAGYARORSZÁG NINCS ARRA A SIKERTELEN PÁLYÁRA KÁRHOZTATVA, AMELYEN MOST HALAD.

Intézetük bemutatkozó kiadványa, a Magyarország 2030 – Jövőkép a magyaroknak címében hordozza az időhorizontot, de mi indokolja, hogy éppen egy évtizedre előre készítsünk terveket?

Ha például 2100-ról beszélnénk, a politika azonnal félresöpörné, hiszen az olyan távol van, amivel a politikai logika nem tud mit kezdeni. Ha viszont képesek lennénk arra, hogy legalább egy-egy választási cikluson túlra tekintsünk, az máris komoly eredmény lenne. Négy év alatt ugyanis mélyreható változást elérni egy ország életében nem lehet. Tíz év már értelmezhető lenne ebből a szempontból, de azért még belátható periódus. Mi nem választási programot akartunk írni, az intézet alapfilozófiája eleve az, hogy a hosszabb távú trendek érdekelnek bennünket, nagyszabású változások előmozdítását tartjuk célunknak. Ezzel szeretnénk hozzájárulni egy, a mainál versenyképesebb, tisztább és boldogabb Magyarország létrejöttéhez.

Mennyi ideig tart egy ilyen vízió létrehozása?

Egy szakpolitikai öreg róka azt mondaná, egy délután alatt össze lehet csapni egy ilyen víziót...

Általában így szokott történni, és az eredmény olyan is.

Sajnos erre tényleg sok példát láttunk, de mi éppen olyan fő célokat szerettünk volna kijelölni, amelyek mellett jó szívvel és büszkén ki tudunk állni. Irdatlan mennyiségű előmunkálatot végeztünk el, a 380 oldalas kötet eredeti kézirata 1200 oldalra rúgott. A szakirodalom áttekintése, a döntéshozói és véleményvezér-interjúk készítése és az intézetben zajló műhelyvita összesen egy évet vett igénybe. Mindez nagyon inspiráló volt, mert az volt a belső megállapodásunk, hogy a végeredményként előálló vízióról nem lehet előzetes képünk. Ami ebben a kötetben a vízió magjaként megfogalmazódik, az organikus módon, egy hosszabb folyamat eredményeként formálódott, amire az ország számokban megfogalmazható adottságai vezettek rá minket.

Fotó / Bazánth Ivola

A koronavírus-járvány és a gazdasági válság mennyiben befolyásolta ezt a munkát, illetve annak eredményét?

A kötetet 2020 júliusában zártuk le, így abban az első hullám tapasztalatait fel tudtuk dolgozni, annál is inkább, mert a válságra nagyon gyorsan reagált a világ közgazdász, szociológus, politológus szakmája. Döntően arra jutottunk, hogy a koronavírus-járvány élesben mutatta meg azoknak a mulasztásoknak a kárát, amelyekről addig is gyakran beszéltünk elméletben. Azt, hogy miért fontos az állami kapacitás, a jó kormányzás, a válságálló gazdaság, a tudásalapú társadalom, a digitális forradalom, és miért probléma ezek hiánya. Ez csupa olyan dolog, amiről a politikusok eddig is sokat hallhattak, de mindezt félresöpörhették arra hivatkozva, hogy amivel eddig elevickéltünk, azzal holnap is elleszünk valahogy. Ám a járvány és a gazdasági válság most megmutatta, mire vezet a reformok elmaradása. Kiderült, mit jelent a gyakorlatban az olcsó munkaerőre alapozott versengés elavult gondolata és gyakorlata, a digitális átállás elmulasztása, az átváltható készségek fejlesztésének hiánya. A koronavírus-járvány mellbe lökött minket, hogy amit eddig is tudtatok, azt végre meg kellene csinálni. Kevés olyan tényezőt tudnék említeni, ami ne ráerősített volna a már meglévő tudásunkra.

Gyakran mondjuk, „nekünk Mohács kell", csak egy válság láttathatja be a magyar döntéshozókkal, milyen változásokra van szükség. Csakhogy Mohácsnál rossz irányba is lehet fordulni. A válság most itt van, mégsem látni a jeleit itthon az eddig taglalt tapasztalatok levonásának. Min múlik az, hogy egy ország képessé válik egy nagyszabású történelmi fordulatra, az ehhez szükséges politikai döntések meghozására, mint az Finnország, Dél-Korea, Németország, Japán esetében korábban megtörtént?

A kulcsa mindezeknek a politikai akarat, ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni. A versengő pártpolitika stabil alapját adó konszenzusok, közös célkitűzések, az alapvető játékszabályok védettsége és tiszteletben tartása úgyszintén meghatározó tényezők. Általános recept nincs, hiszen minden történelmi helyzet más, minden nép más mentalitású, más történelmi hagyományokkal rendelkezik, és a közösen meglévő elemek ellenére minden kihívásban mindig van valami újszerű, tehát a felhalmozott tapasztalatokra sem támaszkodhatunk teljes mértékben. Mégis megfogalmazhatjuk fő szabályként, hogy a történelem számos alkalommal felajánl lehetőségeket a politikai elit számára. Minden ország egy történeti úton halad, ami idővel egyre szűkíti a választási lehetőségeit, ám vannak olyan csomópontok, amikor lehetőség nyílik a változtatásra, új intézmények létrehozására. Például véget lehet vetni a korrupciónak, digitalizálni az ország gazdaságát, vagy meg lehet hozni más olyan döntéseket, amelyeket ha komolyan vesznek a társadalomban, akkor tényleg érdemi változásokat lehet elérni. Az, hogy ma bizonyos országokat irigylünk a jólétük, életminőségük, tiszta közéletük miatt, ilyen kritikus fordulatok eredményeként alakult ki. Hollan-

dia konszenzuális demokráciája az elitek sikeresnek bizonyuló válasza volt az első világháborút követő elképesztő polarizációra és bénultságra. A sokak által mintának tekintett Svédországban a jóléti állam több évtizedes, egymást követő és erősítő döntések eredményeként állt elő, egyáltalán nem volt eleve létező történelmi adottság.

Ugyanakkor ezek a maguk helyén sikeres modellek nem vihetők át egy az egyben egyik országról a másikra.

Így van, ezeket a modelleket, például a délkelet-ázsiai fejlesztő autokráciát vagy a skandináv demokratikus jóléti modellt nem lehet egy mozdulattal átemelni Közép-Európába. Sok reformtörekvés éppen azon bukik el, hogy a döntéshozók azt hiszik, ez lehetséges, és ezt erőltetik. De változtatni, éles kanyarokat venni igenis lehetséges. Amikor a magyar társadalom átél egy sokkot, amely megmutatja gazdasági szerkezetünk sérülékenységét és fenntarthatatlanságát, s megmutatja azt is, mit okozhat az egészségügyi reform elmaradása vagy az, hogy az internetet nem elég bevezetni, azt használni is kellene tudni és ezt meg kell tanítani az iskolában, akkor az emberek felismerik a hiányosságok tényleges hatását. E felismerések mentális hatásaival a politika már kezdhet valamit: sokkal nagyobb legitimitással és a politikai akadályok leküzdésének nagyobb esélyével vághat bele a nagy rendszerek átalakításába.

Ezekből a példákból mintha az rajzolódna ki, hogy valamiféle együttműködés az adott társadalmon belül, illetve a döntéshozók önérdek-felismerése nélkülözhetetlen feltétele a változásnak. Önérdekről van szó, amennyiben minél többen kapnak esélyt a társadalomban a sikerre, annál sikeresebb lesz az egész ország, benne az elit is. Miért annyira nehéz nálunk ezt a gondolatot érvényre juttatni?

Nyilván fel tudunk sorolni ezzel kapcsolatban sok mindent, a demokratikus politikai hagyományok gyengeségétől vagy megszakítottságától kezdve a tömbösödött pártrendszerben egyre növekvő polarizáción keresztül a médiapolitizálás eluralkodásáig. Mi éppen azt érezzük feladatunknak, hogy minél többeket, köztük a döntéshozókat is ráébresszük arra, hogy a megszokott pályán maradással, a döntések kikerülésével egyre csak romlani fog a helyzet, ami nekik sem érdekük. Amikor arról beszélünk, hogy a magyar politikában szükség van valamilyen kooperációra, akkor nem az árokbetemetés jelszavát ismételgetjük, mi másra gondolunk. Például arra, hogy a szakpolitikákban lehessen kísérletezni és akár hibázni is, szülessenek megfontolt döntések, de annak tudatában, hogy nem lehet előre tudni mindent, ezért minden egyes döntés bizonyos értelemben kísérlet. Az ezek során tapasztalható hibákat ne nemzetárulásként keretezzék az ellenfelek, ugyanakkor a bevált politikákat vigyék tovább más összetételű kormányok is. Ezektől a dolgokról Magyarországon mi egész egyszerűen leszoktunk. Nyilván a pártverseny logikája, hogy a másik fél támadható pontjaira minél élesebben rá kell mutatni, a kérdés inkább az, védett burokba lehet-e helyezni bizonyos kérdéseket, kiemelve azokat a pártpolitikai rivalizálás logikájából. Például az, hogy a munkavállalókat fel kell készíteni a 21. századi körülményekre, ne legyen megkérdőjelezhető, ahogy azt sem szoktuk vitatni, hogy fontos a nyugdíjrendszer meg a személyi jövedelemadó létezése. Azon múlhat az ország sikere, hogy védelem alá helyezünk-e olyan tételeket, amelyek a versenyképességünket, válságállóságunkat, a 21. századiságunkat biztosítják. Ez nem azt jelenti, hogy nem lehet többé vitatkozni az oktatási rendszerről, de arról meg kellene egyezni, hogy egy mai gyereket milyen készségekkel kell felruháznia az oktatásnak.

Fotó / Bazánth Ivola

Az elmúlt harminc évben a nagy reformok nehézségeitől a politikai elit vagy megijedt és gyorsan elsüllyesztette a terveket, vagy rohamozó reformokkal próbálkozott, amelyek előkészítetlenül lepattantak az ellenérdekek faláról. Az elmúlt tíz évben pedig a hatalom óriási erőket mozgósított, hogy rossz működéseket tartson fenn. Ha ennyi negatív tapasztalat nem elég, akkor hogyan lehetne megértetni a döntéshozókkal, hogy ez így mindenkinek rossz?

Ha veszünk egy olyan komplex rendszert, amilyen például az oktatás, ott annyiféle érdekviszonyt találunk, hogy az egyes szereplőknek nem is kell tudatosan akadályozniuk egy reformkoncepciót, elég, ha csupán mindenki a maga helyén ragaszkodik a saját kis belakott, ismerős egyéni előnyeihez, és ezzel máris kimondtuk a mozdulatlanság ítéletét. De hogy a változtatás szükségességének gondolatát miként lehet becsatornázni, arra valószínűleg az a válasz, vagy része a válasznak, hogy olyan nyelven kell elmondani a döntéshozóknak a problémákat és a lehetséges megoldásokat, amelyet megértenek, ismerős számukra és kapcsolódik a nekik fontos választási szempontokhoz. Nagyon sokat számít az is, van-e a társadalomban hit arra vonatkozóan, hogy a holnapután lehet jobb. A rendszerváltás utáni húsz év története az álmokból való kiábrándulás története is, ami szinte szükségszerűen vezetett egy olyan mentalitáshoz, amit szerintem mind érzünk magunkon, hogy már azzal megelégszünk, ha holnap nem lesz rosszabb. Ha nem hiszünk a javulás lehetőségében, miért támogatnánk a változásokat? A politika is azt érzékeli, hogy azt várja tőle a társadalom, ne nyúljon semmihez, és így legalább ne rontson a dolgokon. Emlékeztetni kell az embereket, hogy igenis, lehet javítani. Kritikus helyzetekben sok ország tudott kategóriákat ugrani, amit mi is megtehetnénk, ha lenne bennünk egy kis dinamizmus.

Mit tudunk egyáltalán arról, mi folyik Magyarországon kívül, hogy elképzelhessük, hogyan működhetnénk másképpen? Kinek a feladata az ezzel kapcsolatos – hogyan is nevezzük – felvilágosítást elvégezni?

A felvilágosítás egy kicsit abszolutisztikus kifejezés, inkább azt mondanám helyette, hogy közös horizontunk tágítása. Itt persze megint az oktatáshoz térhetünk vissza, amelynek ebben alapvető szerepe lenne.

Csakhogy van itt egy konkrét, létező oktatási rendszer, amelyet épp úgy állítottak be, hogy ezt a feladatot ne végezhesse el.

Ez így van, de közben ez a tudáshiány az elitünket is jellemzi. Hacsak nincs egy-egy döntéshozónak valami személyes mániája, ami különösen érdekli a világból, akkor általában borzasztó szűk kilátása van a Magyarországon kívüli fejleményekre. Az emberek azt hiszik, hogy a pártok mögött vannak műhelyek, ahol gyűjtik és becsatornázzák például a külföldi tapasztalatokat...

Ami azért nem egy földtől elrugaszkodott elképzelés, valóban ez lenne elvárható.

Ennek a hiánynak is sok oka lehet, de itt csak arra próbáltam rávilágítani, hogy az elitnél is fennállnak ezek a problémák, ami nekünk egy történelmi útfüggőségünk. Amikor, mondjuk, Tisza István koráról olvasok, azzal szembesülök, hogy az első világháború és a történelmi Magyarország felbomlásának küszöbén nemhogy a magyar értelmiséget, de a magyar politikusok, képviselők nagy részét sem érdekelte a külpolitika, holott akkor éppen Európa egyik meghatározó hatalmának egyik fele volt Magyarország. Mindez pontosan kitűnik például Bánffy Miklós Erdélyi történet című művéből, ami egyébként szerintem nem csak a hosszúságát, hanem a minőségét illetően is a magyar Háború és béke. Az a politikai működés, amit ő leír, mintha 2020 Magyarországáról szólna. A politikusok a saját legszűkebb választóközönségüknek játszva minden politikai oldalon teljesen lényegtelen kérdésekkel foglalkoznak, miközben hallani lehet, ahogy recseg-ropog az ország. Hogy ezen miként lehet változtatni, az valóban fontos és szerteágazó kérdés, ennek kapcsán nyilván szóba lehetne hozni a magyar nyelvoktatás problematikáját, hogy mekkora az az idegennyelv-tudás és -használat, ami hatással van az állampolgárok hírfogyasztására és az elitek tájékozódására is.

Nem akarnám azt kérdezni, vajon mi valósulhat meg a 2030-ra célzó víziójukból, inkább az iránt érdeklődnék, hogy horizonttágító munkájuk iránt mutatkozik-e érdeklődés a hazai közegben.

Szívesen válaszolok mindkét kérdésre, a fel nem tettre is. A vízió megvalósulásáról azt tudom mondani, csak rajtunk múlik – és ez nem egy kötelező edzői biztatás a második félidő előtt –, a rajtunk alatt értve a magyar állampolgárokat, közöttük az elit tagjait is. Nyilván elvergődhetünk változtatások nélkül is 2100-ig, csak akkor már egy kicsit jobban fogunk hasonlítani a mai Albániára. Lehet élni úgy is, csak kérdés, hogy ezt szeretnénk-e. Ami az érdeklődést illeti, a kötet a legnagyobb könyvkereskedelmi toplista második helyére került, ami egy tudományos könyv esetén hatalmas siker. Ez azt az érdeklődést, igényt jelzi, hogy valaki adjon végre víziót az ország számára a tovadöcögés helyett.

A teljes beszélgetés meghallgatható a Jelen podcast csatornáján, honlapunkon és a Spotify-on.

NÉVJEGY

Filippov Gábor / az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerzett történész, az ELTE Társadalomtudományi Karán politológus diplomát

- **2007 és 2009 között** *országgyűlési szakértő*
- **2009 és 2015 között** *a Magyar Progresszív Intézet elemzője, majd vezető elemzője*
- **2015 óta** *a CEU Doktori Iskolájának hallgatója*
- **2017 óta** *az Athenaeum Kiadó külsős szerkesztője*
- **2019 óta** *az Egyensúly Intézet kutatási igazgatója*

PROPAGANDAHARC

Azoknak lett igazuk, akik úgy vélték, a kormányzati propaganda még képes szintet lépni. Ezt igazolja a Political Capital elemzője, Krekó Péter elleni támadás, amely egy egészen nyilvánvalóan tudatosan félrefordított-félreértelmezett mondatból indult, hogy azután a legnagyobb nyilvános ágyút bevetve, Bayer Zsolt közvetítésével jusson el Orbán Viktor miniszterelnök szintjéig, aki szokásos rádióinterjújában már azzal minősítette az elemzőt, hogy „a gonoszságnak nincsenek határai". Ebben bizonyosan igazat adhatunk neki, hiszen elég csak arra gondolni, hogy az ártatlanul megvádolt Krekót és családját a kormánypropaganda támadása óta folyamatosan érik a fenyegetések. Igen, ez súlyos propaganda –, nyilatkozza lapunknak a Krekó-ügy kapcsán Gulyás Márton egykori politikai aktivista, aki most a Partizán című online közéleti műsorával elképesztő és váratlan sikert könyvelhet el –, mindössze azzal, hogy tisztességesen, fölkészülten állít elő valódi közszolgálati tartalmakat. Gulyással beszéltünk a sajtó szerepéről, a médiaháború áldozatairól, valamint arról is, hogy van-e remény. Nos, az immáron negyedszázada működő Független Médiaközpont szerint van: Móricz Ildikó, a szervezet igazgató-helyettese szerint a járvány idején megnőtt azoknak az újságíróknak a száma, akik ragaszkodnak az újságírás legalapvetőbb elveihez.

Fotó / Unsplash / Oleg Laptev

TóthÁkos

PARTIZÁN AZ ÉGŐ ŐSERDŐBEN

GULYÁS MÁRTON

MÉLTÁNYOSSÁGOT KELL GYAKOROLNI

AZ ELMÚLT HÁROM ÉVTIZED SZERINTEM AZT TANÍTOTTA MEG A NYILVÁNOSSÁGGAL FOGLALKOZÓK SZÁMÁRA, HOGY ITT, EBBEN AZ ORSZÁGBAN ÉS SPECIÁLISAN EBBEN A SZAKMÁBAN SEMMI NEM BIZTOS. AZ, AMI MA SIKERESNEK ÉS ELISMERTNEK TŰNIK, HOLNAPRA A POLITIKA MARTALÉKÁVÁ VAGY A GAZDASÁGI ÉRDEKEK KISZOLGÁLTATOTTJÁVÁ VÁLHAT – MONDJA GULYÁS MÁRTON, AKIVEL ONLINE-CSATORNÁJA, A PARTIZÁN VÁRATLAN ÉS ELSÖPRŐ SIKERÉN TÚL KÜLÖNFÉLE SZEREPEKRŐL, A SAJTÓ ÁLLAPOTÁRÓL, A PROPAGANDÁRÓL ÉS A MÉDIAHÁBORÚ ÁLDOZATAIRÓL IS SZÓT EJTETTÜNK. GULYÁS A VELE KÉSZÍTETT INTERJÚT JÓ IDEIG AZ UTOLSÓ NYILVÁNOS MEGSZÓLALÁSÁNAK SZÁNJA.

Miért érzi úgy, hogy jó ideig nem kell többé megszólalnia?

Húztam egy határvonalat. Most más a szerepfölfogásom, mint ahogy más a nyilvánosságban betöltött szerepem is, mint korábban, még politikai aktivistaként.

Viszont ebben az új szerepben igencsak sikeres: a Média 1 tájékoztatása szerint a Partizán tavaly megkétszerezte a követőinek számát, nézettségben pedig 15-szörös fejlődést könyvelhetett el. Ezek egészen elképesztő adatok. Minek köszönhető az áttörés?

Ez részben a Covid hatása, hiszen hirtelen sokan otthon maradtak az első hullám alatt, mi pedig erre reagálva áttértünk a napi adáskészítésre. Ez a Youtube-on, amely nem a közéleti tartalmakra specializálódott, komoly újdonságot jelentett. Úgy érzem, sokak versenyszellemét sikerült fölpiszkálnunk, vagyis szerintem idén megjelennek a vetélytársaink is, de ez kedvező folyamat. Kiváltképp annak tudatában, hogy a Youtube olyan felület, amely inkább műkörmökre és ahhoz hasonló tartalmakra van dedikálva, amivel egyébként nincs különösebb bajom, csak tény, hogy a közéleti tartalmak ezen a csatornán súlyosan alul reprezentáltak.

Ez egyfajta hadüzenet is az ön által korábban szisztematikusan csak a tudatipar részének nevezett tartalomnak?

Kétségkívül van bennem ilyen tudatosság.

Egy-egy tematikus műsoruk időtartama 45-60 perc, tehát van idő elmélyülni az adott témában, s van olyan anyaguk, amit négy-ötszázezren is megnéztek. Ezt azt is jelenti, hogy van remény?

Fotó / Bazánth Ivola

Igen, mindenképpen van. Igaz, ezt az én pozíciómból könnyebb kijelenteni, mint azokéból elfogadni, akik átélték a médiaháborút, illetve lenyomták ebben a szakmában az utolsó öt-tíz évet. Hiszen a helyzet nagyon nehéz. Pontosan tudjuk, hogy azok az orgánumok, amelyek az elmúlt években még képesek voltak megőrizni a függetlenségüket, milyen körülmények közt léteznek. Nézzük csak meg a Mérce irodáját, a Telex kicsiny, bérelt lakását, de említhetném a 444-et is vagy a Magyar Hangosok földszinti utcahelyiségét, vagy a Válasz online-t, nekik, tudtommal irodájuk sincs. Ezt csak azért mondom, mert nem lehet nem fölfedezni a reménykeltő jeleket és folyamatokat abban, hogy még ilyen körülmények közt is vannak olyan emberek, akik fölteszik az egzisztenciájukat arra, hogy a nyilvánosság informálásával foglalkozzanak. Ezzel együtt tudom, az optimizmusom abból is táplálkozik, hogy szerencsére rajtam nem gázolt át az elmúlt három évtized több generációs médiaháborúja. Pedig az, paradox módon, még azokat is megviselte, akik konkrét szerepet játszottak a sajtó és rajta keresztül a nyilvánosság lezüllesztésében. Nem hiszem, hogy azok, akik most úgymond a sajtó, pontosabban a kormányzati nyilvánosság urai, valóban azt a világot látják maguk körül, amit megálmodtak akkor, amikor ebbe az egészbe belekezdtek.

Igen, csak a züllesztés közben megpróbálják az újságírás szakmai kapaszkodóit, tehát az etikai normarendszerét is újjáírni.

Inkább tagadni azokat.

Nem, nem csak tagadni, hanem új, elfogadhatatlan alapokat kiépíteni.

Igen, ez így van, de ha kicsit tágabb perspektívából nézzük a helyzetet, akkor azt látjuk, hogy – és remélem, ezért az összehasonlításért nem fog megharagudni rám, mert nem célom megbántani – Uj Péter és a Magyar Nemzetből direkt pártlapot csináló, majd a Médiaworks élén kikötő Liszkay Gábor ugyanúgy áldozata annak a rendszernek, amelyet ma magyar sajtónak hívunk. Az más kérdés, hogy Liszkay egyben agresszor is, aki kereszteshábórút folytatott a magyar nyilvánosság ellen. De ettől még igen, áldozat, hiszen ő volt az az ember, aki nélkül nem volt elképzelhető a magyar politikai jobboldal médiagépezete, s ehhez képest ma egy félretett, még a sajátjai által is elhanyagolt személy.

Uj Péter viszont a társaival annak idején létrehozta a teljes magyar – és közép-kelet-európai – sajtót megújító online felületet, az Indexet.

Így van. Aztán kiszedték alóla. Azóta alapított egy annál sokkal kisebb volumenű portált, a 444-et, ami fontos és befolyásos, de ennek ellenére megeshet, hogy neki személy szerint már soha az életében nem lesz olyan korszaka, mint amilyen az Index idején volt. Ez nyilvánvalóan sokkal értékesebb egzisztencia, mint Liszkayé, de ettől függetlenül azt érzem, hogy talán Uj Péterben is van valamiféle törés, amit, megeshet, már sosem lehet helyre tenni.

Uj Péter, szemben Liszkayval, a semmiből teremtett értéket a 444-gyel, miközben érezheti akár úgy is, hogy a Telex létrehozói az ő Indexes örökségére alapoztak. Ezzel csak azt szerettem volna mondani, hogy a helyzet olyan, hogy akár öntudatlanul is, sebeket adunk és kapunk ezen és a túloldalon is.

Mindkét oldalon vannak kárvallottak és győztesek, de sokkal, összehasonlíthatatlanul többen vannak az áldozatok – az úgynevezett oldalakon kívül. Ráadásul a különböző csoportok, illetve oldalak között vándorolnak a szereplők, tehát nincsenek rögzített szerepkörök. Az elmúlt három évtized szerintem azt tanította meg a nyilvánossággal foglalkozók számára, hogy itt, ebben az országban és speciálisan ebben a szakmában semmi nem biztos. Az, ami ma sikeresnek és elismertnek tűnik, holnapra a politika martalékává vagy a gazdasági érdekek kiszolgáltatottjává válhat. Ebben a helyzetben szerintem nincsen nagyon más igazodási pont, mint az olvasói-nézői anyagi megbecsülés és támogatás. Ma sem az államra, sem az önkormányzatra, sem a hirdetőre nem lehet tartósan építeni, kizárólag csak arra, hogy az olvasó-néző hajlandó-e áldozni az általad képviselt értékekre.

A Partizán-féle tartalomra, úgy tűnik, hajlandó. Amikor a nézőszámra utalva azt mondtam, van remény, az arra is vonatkozott, hogy van igény a minőségi, közéleti tartalomra.

Van, igen. Érdekes, hogy amikor először ültem le beszélgetni Gajdics Ottóval egy Pesty László által rendezett esten a székely nemzeti kisebbség autonómiatörekvéseiről, határozottan azt állította, hogy Magyarországon a politikai oldalakon átívelő vitáknak nincsen közönsége, egész egyszerűen nem érdekli az embereket. Ehhez képest, amikor eljött hozzánk a Partizánba, egy nagyon hosszú, két és fél órás interjút készítettem vele, amelyből végül egy ötven perces, szerkesztett tartalom került adásba. Azt 200 ezren nézték meg. Vagyis, ha a köztelevízió vagy a kereskedelmi tévék ezt fölvállalnák, lenne közönségük erre a tartalomra. Kétségtelen, hogy meglehetősen sok szerkesztői munkát bele kell tenni, tehát nem elég csak úgy leültetni különféle embereket, hanem nagyon tudatosan végig kell gondolni, hogyan épüljön föl az adás.

Azt mondta, most más a szerepfölfogása, mint politikai aktivistaként volt. A kettő, az aktivista és az újságíró, hogyan fér össze önben? Olykor elnyomja az egyik a másikat?

Valójában nincsen jó válaszom erre a kérdésre, ez ugyanis bennem is komoly konfliktust okoz. Folyamatosan vizsgálom magamat, hiszen nem szeretném eltagadni, sőt fontosnak tartom képviselni, hogy mit gondolok a világról, de azt legalább ennyire fontosnak tartom, ha nem fontosabbnak, hogy méltányos legyek a vendégeinkkel szemben, illetve azokkal a politikai témákkal kapcsolatban is, amelyeket földolgozunk. Talán azért is gondolom azt, hogy egy ideig nem szeretnék nyilatkozni, mert aránytalannak tartom, hogy miközben ez számomra az egyik legfontosabb kérdés, amely napi szinten őröl, s nem igazán találom a fogódzkodót, aközben a minőségi magyar nyilvánosságnak az enyémnél sokkal húsbavágóbb problémái vannak. Az például, hogy miként éli túl a politikai gőzhengert és a gazdasági nyomást. Olyan ez, mint amikor lángol az őserdő, én meg arról meditálok, hogy botanikusként vagy természetjáróként beszéljek-e az őserdő kérdéséről.

Számomra ez azért is érdekes, mert annak idején módom volt együtt dolgozni a néhai Ferenczi Krisztinával, s azt tapasztaltam, hogy remek színésznőként szinte magára húzza az oknyomozó újságírói szerepet. Lényegében eggyé vált vele, és végül elválaszthatatlan lett tőle.

Ferenczi Krisztina a magyar oknyomozó újságírás ikonja, semmiképp sem mérném magam hozzá. Én nem túl hosszú ideje foglalkozom újságírással, s az, hogy ennek eddig ekkora sikere van, valahol rémisztő is. Ezt ugyanis nem feltétlenül csak a kvalitásainknak tulajdonítom, hanem annak is, hogy mára beszűkült a kínálat, csak nagyon kevesen képesek előállni ilyen típusú anyagokkal. És nem csak azért, mert kell hozzá igényesség, hanem azért is, mert az előállításukhoz erőforrásra is szükség van. Visszatérve a kérdésre, bennem van egyfajta gátlás, nem igazán szeretem magam újságírónak nevezni, mert azt gondolom, hogy az olyan minőséget jelent, amelytől még messze vagyok. Küzdök érte, megpróbálok felnőni a feladathoz, de még távoli, hogy megalapozott szakmai öntudattal vallhassam magamat annak.

Azt nyilatkozta, hogy baloldali párt ön szerint nincs, de baloldali közösségek vannak. A politikai aktivizmus egyik kitörési pontja talán az lehet, hogy a Partizán, ahogy mondta korábban, faladatának érzi, hogy ezeket valamilyen formában megpróbálja összefogni.

Nagyon fontos nyilvánosságot kínálni nekik. Én úgy tekintek azokra, akik hozzám hasonló célokért küzdenek, hogy egy politikai közösségnek vagyunk a tagjai, még akkor is, ha ezt nem mindenki gondolja is így a másikról.

Az ellenzéki oldalon belüli szekértábor-logika esetleges fölszámolása kiterjeszthető lenne a bal- és a jobboldal közöttire is?

Meggyőződésem, hogy ez elkerülhetetlen lesz. Az utóbbi évtized legfőbb tanulsága számomra az, hogy méltányosságot kell gyakorolni. Én ezt megpróbálom alkalmazni a hétköznapokban is. Ez nem arról szól, hogy ne vállaljuk föl a nézetkülönbségeinket, de igenis, vállaljuk föl, nem arról szól, hogy hazudjunk olyan érdekközösséget, amely valójában nem is létezik, nem, ne hazudjunk, hanem arról, hogy a méltányosságot a legádázabb ellenfelünkkel és a legszorosabb szövetségesünkkel szemben sem kell föladnunk. A méltányosság olyan módszerek kifejlesztésére ösztönöz, amelyekkel egyértelműsíthetem például egy vita során, hogy miként gondolkodom a világról, de ettől még a néző számára nem válik kényelmetlenné, kínossá a produktum.

Ez a fajta méltányosság lehet afféle szakmai attribútum. Újra lehet-e ezeket a kapaszkodókat alakítani?

Mindenképpen szükséges volna. Ám nyilvánvaló, hogy amíg nincs olyan szakmai szervezet, amely kellő súlyú állításokat tudna tenni, olyanokat, amelyek mentén egy szakmai közösség megfogalmazhatja önmagát, addig erre kevés az esély. És hát lássuk be, a kis független műhelyek ma kénytelenek a túlélés logikája alapján működni, ami azért baj, mert ilyenkor leszűkül a világ, a személyes és a szakmai tér is. Én ugyan nagyon távol állok attól, hogy azt gondoljam, egy csapásra megváltozik majd minden, ha egyszer leváltják ezt a kormányt, szerintem megtéveszti magát, aki erre bazíroz, de nyilván több tere lesz a valódi szakmai párbeszédnek.

El tudja képzelni, hogy a mostani propagandagépezet és a független sajtó képviselői egyszer majd párbeszédre lesznek képesek egyfajta szakmai minimum mentén, vagy ez immáron lehetetlen?

Amíg Orbán Viktor van hatalmon, addig ez biztosan nem valósulhat meg, de később elkerülhetetlen lesz. Nem feljethetjük el, hogy tetszik vagy sem, mi mindannyian a magyar társadalom tagjai vagyunk. De a konfliktusokat ki kell majd tenni az asztalra, és a méltányosság elve alapján kell majd valamiféle lehetőséget adni azok számára is, akik addig egy a magyar társadalom számára ártalmas keretrendszerben dolgoztak. Ez nem azt jelenti, hogy a bűnök mindegyike bocsánatot nyer, hiszen nyilvánvalóan vannak olyan figurái ennek a rendszernek, akikkel nem lehet szó semmilyen együttműködésről. Ugyanakkor meggyőződésem, hogy ezt az ítéletet épp azok fogják elsőként kimondani, akik most ezeknek az embereknek az elnyomása alatt végzik a napi munkájukat, ami morálisan ugyan vállalhatatlan, de nem gondolom, hogy ne lenne helyrehozható. Már csak azért is, mert szerintem súlyos tévedés azt gondolni, hogy a NER megszűnésekor lesz egy nagy tabula rasa. Nem, nem lesz, így inkább fogalmazzunk meg olyan elvárásokat, amelyek morálisan vállalhatóak, de a realitásokkal is találkoznak.

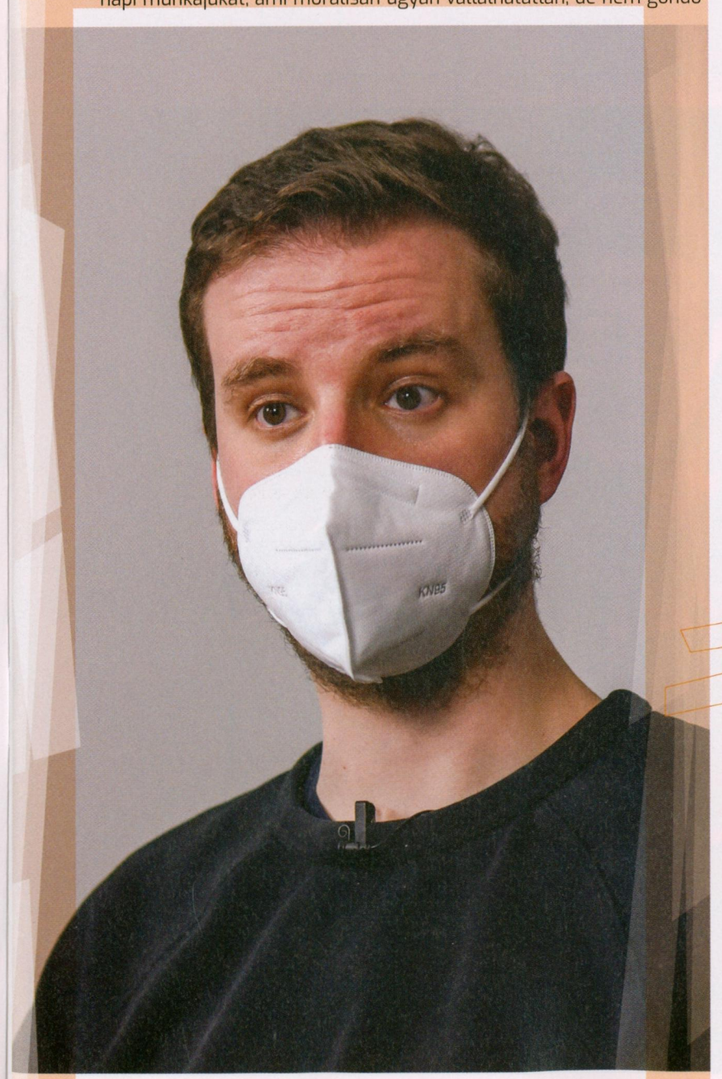

Fotó / Bazánth Ivola

A Népszabadság a rendszerváltás idején azért lett sikeres, mert a korábbi, pártállami lap munkatársai fölkészültek voltak, megvolt a lehetőségük képezni magukat, járták a világot, elméletben pontosan tudták, hogyan kell független újságot csinálni. Most ilyen lehetőségek az ellenzéki oldalon nincsenek, de a jobboldalon bőségesen. Elképzelhető, hogy a váltás után a most még rejtett szakmai tudás előtör?

Én már most nagyon szívesen látnám, hogy a kormányzati sajtóból fölbuzogjon a szakmai minőség. Több mint egy éve tört át az ellenzék az önkormányzati választásokon és Bayer Zsolt akkor újságírással fenyegette meg a nyilvánosságot, azt mondta, hogy jó, akkor mostantól újságot fogunk írni. Azóta módszeresen keresem azokat a cikkeket, amelyek szakmailag értékelhetők, legyen szó tényfeltárásról, riportról, interjúról, de egyáltalán nem látok ilyeneket. Egyszerűen nincs benne a gondolkodásukban a politikai papagájkommandó szerepén túlmutató felelősségvállalás követelménye, pedig higgye el, nagyon szeretném, ha mondjuk a Mandineren vagy valamely propagandaportálon megjelennének olyan cikkek, amelyekre azt mondhatnám, hogy jé, igaza van. Nem, ez a legsúlyosabb propaganda. Nézzük meg, mit műveltek Krekó Péter egyetlen mondatából, amit megpróbálnak teljesen ellentétes értelművé fölfújni. Pedig itt a lehetőség, meg lehet mutatni, hogy igen, van politikai elkötelezettségünk, de egyébként képesek vagyunk valódi szakmai munkát is végezni, köss bele a cikkeinkbe, ha tudsz. Hát bele tudok. Ezek az emberek semmiféle erőfeszítést nem tesznek azért, hogy azokhoz is szóljanak, akik nem az ő táborukhoz tartoznak. És felelősséget sem éreznek irántuk. Lelkük rajta.

NÉVJEGY

Gulyás Márton

rendező, politikai aktivista, újságíró

- **A Krétakör alapítvány**
  egykori tagja és ügyvezetője, a Független Előadóművészeti Szövetség volt alelnöke
- **A Humán Platform**
  nevű szervezet megalapításának ötletadója, aktivistája
- **A Közös Ország Mozgalom**
  megalapítója, valamint
- **A Slejm – A torkon ragadt politika**
  videóvlog alapítója, szerkesztője
- **A Partizán**
  YouTube-csatorna vezetője

Ónody-Molnár Dóra

EGY TÁMADÁS ANATÓMIÁJA

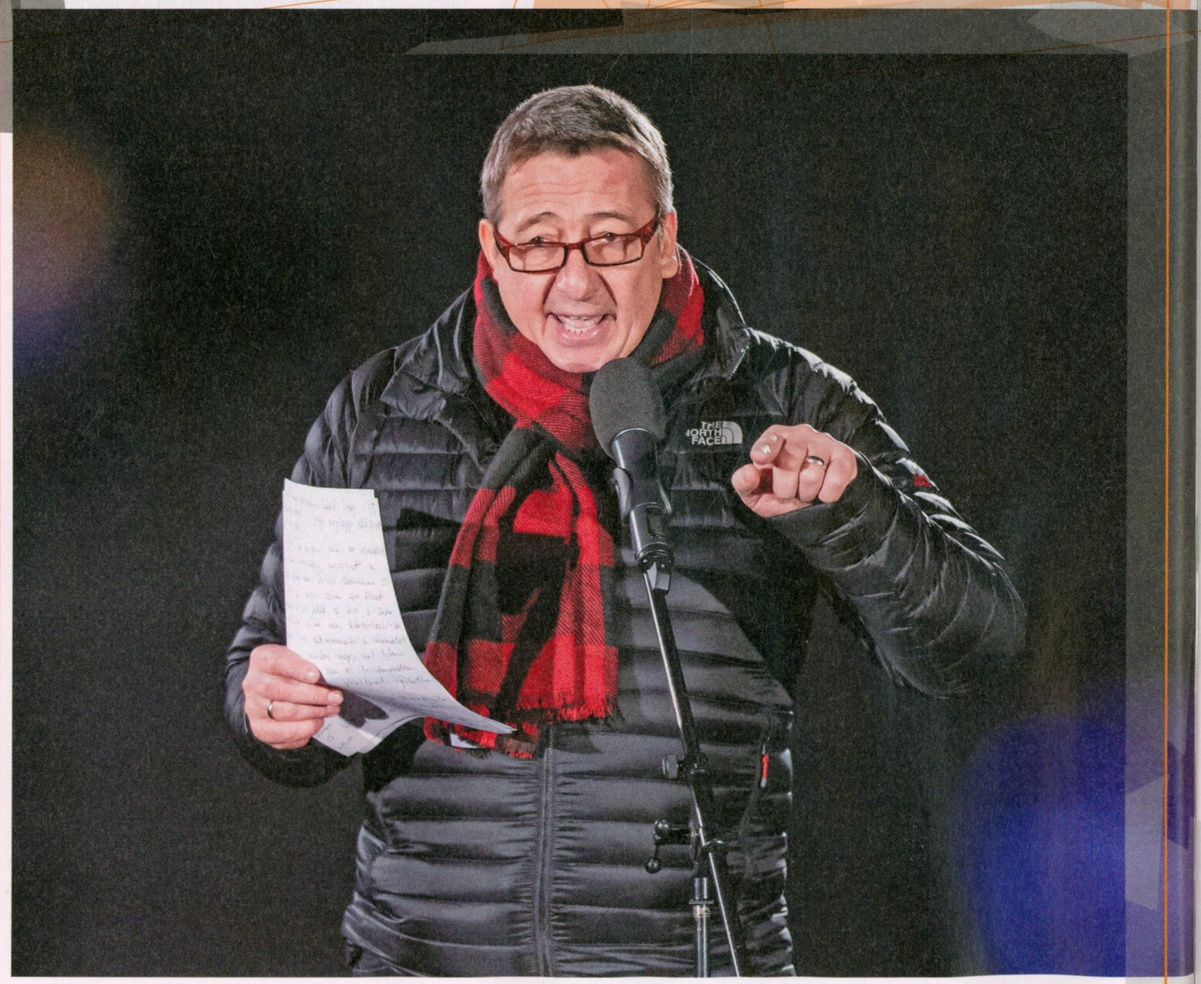

Fotó / MTI / Szigetváry Zsolt

MA MÉG NEM TUDHATJUK, HOGY A KORMÁNYPROPAGANDA SZINTET LÉPETT-E A VÉLT ELLENFELEINEK LEJÁRATÁSÁHOZ, MEGFÉLEMLÍTÉSÉHEZ FELHASZNÁLT ESZKÖZÖKBEN, DE AZ BIZTOS, HOGY AMIT KREKÓ PÉTERREL, A POLITICAL CAPITAL ELEMZŐJÉVEL MŰVELTEK A KORMÁNYPÁRT PROPAGANDISTÁI ÉS KÉPVISELŐI, AZ MÉG A NER TÖRTÉNETÉBEN IS ÚJDONSÁGNAK SZÁMÍT.

Azt, hogy mennyire nem volt még ilyen típusú, egy embert célzó uszításra példa, jól jelzi, hogy egymást követően több sajtóorgánum – köztük lapunk is – és magánember fejezi ki szolidaritását az elemző mellett. Az aHang aktivistái pedig petíciót indítottak, mert úgy látják, „Magyarországon egyre általánosabbá válik, hogy a kormányzati médiában kritikus független gondolkodókat véleményük miatt hamis vádakkal bélyegeznek meg, tesznek közellenséggé, kisgyerekes családokat tesznek durva mocskolódás áldozatává". Szerintük csak idő kérdése, hogy a hatalom által szított gyűlölet mikor csap át az ellenséggé tett emberek elleni fizikai erőszakba, és az ez által okozott szenvedésért teljes egészében a kormányzatot és a propagandagépezetet terheli a felelősség. Néhány napon belül több mint tízezren írták alá a petíciót, hogy így tiltakozzanak a „hatalom által gerjesztett, szabad gondolkodók ellen irányuló online-lincselés ellen".

De hogyan is épült fel a támadás? Honnan indult? Voltak-e olyan szereplői a lincselésnek, akiknek kulcsszerep jutott? Krekó Péterrel próbáltuk megfejteni, kirajzolódik-e valami tudatos stratégia a kormánypárt uszítása mögött.

– Az korábban is látszott, hogy a kormány szeret olyanokat megtámadni, akik nincsenek abban a helyzetben, hogy visszaüssenek, nem politikusok, nincsenek ott a csatatéren, de a narratívájukat veszélyesnek tartják, mert azt gondolják róluk, hogy befolyásosak itthon és/vagy külföldön. Ez a mostani agyrém a Magyar Nemzetből indult. A lap egy általam nem ismert munkatársa, Bácskai Balázs írt egy cikket „Oltásellenességre játszhat a baloldal" címmel, amelyben egy, a Politicónak adott nyilatkozatomat ferditette el. Amikor a két ünnep között elolvastam, megdöbbentem. Nem tudom, hogy a tartalma ennek az újságírónak az agyszüleménye volt-e, vagy megrendelésre írta. Mindenesetre ezzel kezdődött – idézi fel Krekó Péter a támadás első elemét.

(Az elemző az angol nyelvű, Politico című lapnak azzal kapcsolatban, hogy a magyar kormány hónapokon át az orosz és a kínai vakcinák beszerzését hirdette, azt mondta: „az emberek oltási hajlandóságának aláásása politikai következményekkel járhat Orbán Viktorra nézve".)

– Ebben a nyilatkozatban egy szót nem ejtettem az ellenzékről. Olyan abszurd állítások voltak a Magyar Nemzet írásában, hogy a legedzetteb alufólia sisakos konteó hívők megnyalhták a 10 újjukat. És nem hiszem, hogy azért, mert a szerzője ne tudott volna eléggé angolul. Talán, kellett egy cikket írni arról, hogy én gonosz vagyok és a baloldal is gonosz. Azt követően, hogy megjelent ez az abszurd állítást tartalmazó szöveg, megszólalt Bayer Zsolt, aki publicisztikájával a Magyar Nemzet cikkét úgymond megemelte, és morális műpánikot keltve „az elmúlt évtizedek legnagyobb gazemberségének" nevezte a nyilatkozatomat.

(Ide tartozik, hogy Bayer petíciót is indított „a baloldal oltásellenes kampánya" miatt – *a szerk.*)

– Írása spontánnak tűnik, de valójában Bayer is egy parancsot teljesítő fogaskereke a rendszernek – mondja Krekó, hozzátéve: Bayer írása után a Fidesz médiabirodalmában csaknem kétszáz megjelenés és egymillió említés szólt a kiforgatott nyilatkozatról.

Léderer András, a Magyar Helsinki Bizottság munkatársa is többször került már kormánytámadás célkeresztjébe. Az egyik ilyen online-lincselés a kormány „sorosozó" kampányának keretében történt 2018 tavaszán, amikor a kormánypárt propagandistái listázták azokat a civileket, akiket ellenségnek tartottak. A Figyelőben „A spekuláns emberei" címmel közölt listát rögtön átvette a Fidesz médiabirodalma. (Azóta a bíróság elmarasztalta ezért a Figyelő kiadóját.)

Léderer egyetért azzal, hogy ilyen támadásokat azok ellen indítanak, akiknek kevés eszközük van megvédeni magukat.

– Az egyik ilyen eszköz a nyilvánosság ereje. Amikor az ember szolidaritással találkozik, mint amilyen például most Krekó Péterrel kapcsolatban is kibontakozott, az nem csak elviselni segít a támadást, hanem azt is jelzi, hogy a lincselések nem részei a közmegegyezésnek. Sokat jelent, ha ilyenkor a támogatói közeg megszólal – mondja Léderer, aki felidézi, hogy a listázás része volt a Fidesz kommunikációját akkoriban meghatározó sorosozó kampánynak. – Mi, akik társadalmi, jogvédelmi ügyekkel foglalkozunk, régóta ki vagyunk téve a kormány ilyen jellegű támadásainak. Egy ideje be kell kalkulálnunk, hogy a munkánk ezzel is jár. De az, hogy a családomnak ehhez köze legyen, már nem része ennek a kalkulációnak – mondja. Léderer András szerint az ő ügyük annyiban eltérő Krekóétól, hogy a Helsinkit és más civilszervezeteket már régóta összemossák a kormány kampányüzeneteivel, a sorosozással, az illegális bevándorlással. – Minden hétre jut egy durva állítás a civilekről a propagandában. De általában, amikor „ellenséges" civilszervezetekről beszél egy politikus, nem arcok ugranak be. Az, hogy Krekó Pétert most így, személyesen kiemelték, valami új – mutat rá, hozzátéve: a gyűlöletre uszító kampányok legfőbb kérdése az, megtörténhet-e, hogy valakinek tényleg nekimenjenek fizikailag is. – Az, hogy ez eddig nem történt meg, nem a kormánypropagandán múlt. Épp néhány napja láttuk, mi történt Washingtonban, amikor a folyamatosan heccelt emberek cselekvésre szánják el magukat. Nem tudhatjuk, hogy Magyarországon az a háborús retorika, amit a Fidesz folytat, mikor vált ki tényleges cselekvést a felhecceltekből – mondja.

NEM AZ ELSŐ HAZUGSÁG

Tavaly év végén Krekó Péter jogerősen személyiségi jogi pert nyert egy Kiszelly Zoltán által írt cikk miatt, a Figyelővel, az Origóval és a 888.hu-val szemben. Ezek a Fidesz-közeli sajtótermékek – Kiszelly cikkét felhasználva – azt a téves képzetet keltették, mintha Krekó Péternek titkosszolgálati kapcsolatai lennének, és részese lenne egy brit pszichológiai hadviselési akciónak.

– Amikor elemezzük, tudjuk, hogy óriási ez a médiahatalom, de amikor ebből a birodalomból mindenhonnan érkeznek a támadások feléd, akkor szembesülsz csak igazán a méretével. Mindenhonnan ugyanazok a szavak ömlenek. Orwelli élmény – fűzi hozzá. Krekó szerint tetten érhető az őt ért támadásban az a szándék is, hogy a propaganda gépezet törekedett a téma napirenden tartására, hogy minden napra jusson valami hír ezzel kapcsolatban.

Ennél a pontnál szállnak be a politikusok. Elsőként Dömötör Csaba, a Miniszterelnöki Kabinetiroda parlamenti államtitkára akarta fokozni a hangulatot az elemző ellen egy Facebook-posztban. – Az őrület újévkor megpihent kicsit, hogy aztán újult erővel tombolhasson. A támadás egyik legguszтustalanabb eleme az volt, amikor a közszolgálati Kossuth Rádión két, általam személyesen is ismert és gerinccel nem rendelkező „kollléga", Mráz Ágoston Sámuel és Békés Márton forgatták ki a nyilatkozatomat.

Ez volt az előzenekara annak a miniszterelnöki interjúnak, amelyben Orbán Viktor azt mondta: „A gonoszságnak sincsenek határai, nemcsak a fantáziánknak. Ennél gonoszabb mondatot azért ritkán hall az ember." Vagyis egészen odáig fokozódik az őrület, hogy Orbán Viktor kommentálja a kiforgatott nyilatkozatomat a szokásos rádióinterjújában. Ez annyira abszurd! Kit érdekel, mi jelenik meg a Politicóban tőlem egy egészségügyi válság kellős közepén? Amikor tragikusan alacsony szinten van az oltási kedv? Ez teljes pótcselekvés, amikor a rendes cselekvésnek lenne itt a tere és az ideje – magyaráz az elemző, megjegyezve azt is, hogy az a kommunikációs üzenet, amely szerint a Pfizer tulajdonképpen magyar vakcina, erősítheti az oltással szembeni bizalmat, amit aláásott az orosz és kínai vakcinákról szóló számtalan, korábbi kormányzati nyilatkozat. Ezt az üzenetet kéne hasonló vehemenciával terjeszteni.

Krekó Péter szerint koordinált támadásnak tűnik de nem tudja ki áll mögötte. – Kovács Zoltán, Magyarország kormányzati kommunikációért felelős államtitkára többször nekem jött már, amikor a nemzetközi sajtónak nyilatkoztam – mondja. Érdekességként emeli ki, hogy a teljes fideszes médiabirodalmon végig söprő támadásban az MTI-nek már alig jutott szerep. – A miniszterelnöki interjú rám vonatkozó része be sem került be az MTI összefoglalójába. Pedig, ha elhangzik egy ilyen mondat Orbántól, akkor az lenne a logikus folytatása a médiacirkusznak, hogy az MTI beemelje a rólam szóló részt is az összefoglalójába. De már nincs szükség az MTI-re ahhoz, hogy multiplikálódjon egy központilag fontosnak tartott hír, mert az jó eséllyel központi politikai akarat vezérli – mutat rá. – Január elején a Politico is kiadott egy közleményt, hogy a nyilatkozatomat egyértelműen félremagyarázza a kormánymédia, hiszen nem azt mondtam, mint amit a kormánysajtó állít. Sem a közszolgálati televízió, sem a Hír TV, sem a Magyar Nemzet nem hozta le ezt a közleményt. Ilyen szinten nézi le az olvasóit, nézőit a propagandasajtó, azaz így nézi le Fidesz a választóit. Arra már nem tartják érdemesnek őket, hogy ha megjelenik egy ilyen közlemény, azzal megismertessék a közönségüket. Inkább a nemzeti oldalról szóló magasztos szavak mögöl ez a mérhetetlen lekezelés villan ki – mondja.

És az egyre abszurdabb, ám a célkeresztben lévőnek annál kegyetlenebb online-lincselésnek még mindig nincs vége: Kocsis Máté, a Fidesz frakcióvezetője közösségi oldalán buzdít arra, hogy a Bayer által indított petíciót minél többen írják alá. Menczer Tamás külügyi államtitkár egyenesen úgy fogalmazott az ATV-ben, hogy Krekó Péter „a magyar honfitársak egészségének elvesztésére és az ő károkra játszik". A közszolgálati Híradóban rendszeresen megszólalnak az Alapjogokért Központ munkatársai és egyéb „szakértők", hogy az eredeti Magyar Nemzet-hírt a nyilvánosságban tartsák. És a politikai megrendelést leginkább leleplező egyik momentum, hogy Krekó Pétert a propagandisták egyszer sem keresték meg. Bár napok óta csócsálják a témát a közszolgálati médiában, egyszer sem hívták az elemzőt onnan. Ahogy a Magyar Nemzettől sem keresték. – Egyedül a Hír TV Híradója kért egy nyilatkozatot, amelyre igent mondtam azzal a feltétellel, hogy csak élőben adom, mert azt nem szeretném, ha összevissza megvágnák. Az igazsághoz tartozik, hogy egy kormánypárti médiumban, a Pesti TV-ben volt annyi bátorság, hogy behívják Krekót, ahol elismerték: szavait félreértelmezte a botrányt kirobbantó Magyar Nemzet.

Krekó Péter szerint ebben az egészben az is végtelenül szomorú, hogy a lakosság egy részének vakcinaellenessége, a koronavírussal kapcsolatos dezinformációk mind-mind olyan témák, amelyek mentén meg lehetne teremteni a nemzeti egységet. Magyarországon ugyanis szinte egyedüliként a régióban, nincs oltáskritikus párt. Krekó Péter emlékeztet arra, hogy Orbán Viktor szeptemberben úgy nyilatkozott: „a védekezés sikerét most a megmentett életek számában mérjük". Ezzel egy érzékeny pontot nyitott meg a miniszterelnök, ezért van szüksége a Fidesznek azt bizonygatnia, hogy az ellenzék „gonosz", a „vírus pártján áll". Krekó Péter iránt ugyanakkor egyre többen fejezik ki szolidaritásukat.

– Ez a sok támogatás segített feldolgozni ezt a disztópikus, sötét történetet – mondja. Az elemző szerint Bayer Zsolt publicisztikája és az általa indított petíció volt az a két elem a támadásban, ami az indulatok sűrítésében a legfőbb szerepet játszotta. – A durva és minősítő szavaknak hatásuk van – mondja, hozzátéve: ő és a családja is több halálos fenyegetést kapott. Emiatt is indított Krekó Péter pereket indított a kormányzati irányítású újságok ellen, illetve személyiségi jogi pert a cikkek szerzői, köztük Bayer Zsolt ellen. Amit viszont a legfontosabbnal tart: az atörténet nem csak róla szól, hanem egy jól bevált recept alkalmazása, amivel a kormányzattal szembeni kritikus civil és szakértői hangokat próbálják elhallgattatni.

KIÁLLUNK

A Jelen hetilap munkatársai szolidaritásukat fejezik ki a kormánymédia és a jelenlegi rezsim közismert figurái által alantas módon megtámadott Krekó Péter iránt. Nem csak azért, mert Krekó Péter politológus, szociálpszichológus többünknek barátja, és olyasvalaki, akinek emberi tisztességében sosem kételkedtünk. Nem is csak amiatt, mert tudományosan megalapozott, korrekt, tényekkel alátámasztott, ugyanakkor világos és elvi alapokon álló szakmai véleményére mindig számíthatunk.

Az őt támogató petíció melletti kiállás oka az is, hogy a Krekó Péter ellen az elmúlt hetekben kibontakozó propagandahadjárat mintapéldája annak, hogyan működik a hazugság gépezete. Olyasvalakit vádolnak oltásellenes politikai hangulatkeltéssel, aki már évek óta jelzi megszólalásaiban, tanulmányaiban, könyvében az oltásellenesség súlyos veszélyét. Egy e témában tett angol nyelvű nyilatkozata alighanem tudatos félrefordítására alapított hamis állítás abszurd következtetésekre vezetett vele kapcsolatban a kormánymédiában. Mégpedig éppen azon összeesküvés-elméletek „logikája" alapján, amelyekről Krekó Péter tudományos munkáiban rendszeresen publikál. Azóta Krekó Péter nem csak politikai propagandahadjárat céltáblája, hanem súlyos személyes fenyegetések elszenvedője is.

A Krekó Péter elleni indulatkeltés a kormánypropaganda terméke, személyének célkeresztbe állítása politikai akció.

Úgy tűnik, végképp elfogytak az érvek a hatalom oldalán, ha egy elemzőre rászállva, érveit érdemben egyetlen ponton sem cáfolva, kizárólag a hisztéria nyelvén tud reagálni a felelőtlen kormányzati politikát érő megalapozott kritikára. De a demokrácia oldalán állók is hibát követnének el, ha nem állnának a megtámadott tudós és elemző mellé. A Krekó Pétert érő mostani támadások nem kivételt képeznek, hanem a fennálló rezsim hétköznapi működéséhez tartoznak.

Szolidaritásunk így nem csak Krekó Péternek szól, hanem a demokráciának, a tényeknek és a tudománynak, valamint a véleményszabadság ügyének is.

Fotó / Bazánth Ivola

Ónody-MolnárDóra

HIVATÁS, TÖKÉLETES VIHARBAN

ÉS KAPTAK EGY VISSZAUTASÍTHATATLAN AJÁNLATOT

NEGYEDSZÁZADA KEZDTE EL MŰKÖDÉSÉT AZ ÚJSÁGÍRÓK TOVÁBBKÉPZÉSÉT CÉLUL TŰZŐ FÜGGETLEN MÉDIAKÖZPONT (CENTER FOR INDEPENDENT JOURNALISM, CIJ), AMELY AZ ELSŐ MÉDIAHÁBORÚ IDŐSZAKÁBAN, UGYANAKKOR PEZSGŐ ÉS DINAMIKUSAN FEJLŐDŐ MÉDIATÉRBEN ALAKULT. A CIJ VILÁGÍTÓTORONYKÉNT JELZI, HOGY EZEKBEN A VIHAROS ÉVEKBEN IS RAGASZKODNI KELL AZ ETIKUS, HAGYOMÁNYOS SZAKMAI ALAPELVEK SZERINTI ÚJSÁGÍRÁSHOZ. ORBÁN SÁNDORT ÉS MÓRICZ ILONÁT A JELENLEGI IGAZGATÓJÁT ÉS VOLT IGAZGATÓJÁT KÉRDEZTÜK.

25 éves a Független Médiaközpont, amit a New York-i Független Újságírók Alapítványa hozott létre Budapesten. Milyen volt az a média, amelyben működni kezdett a CIJ?

Orbán Sándor: 1995-ben már öt évvel vagyunk a rendszerváltás után. Önmagában is furcsaság, hogy miért ekkor jön létre egy független médiaközpont, és miért nem korábban, mondjuk 1990-ben, 1991-ben. A New-York-i szervezetet, a Független Újságírók Alapítványát két veterán újságíró, James Greenfield és Donald Wilson alapította, akiknek izgalmas életpályájuk volt: katonaként megjárták a második világháborút, haditudósítók voltak a francia indokínai háború idején, majd tekintélyes amerikai lapoknál dolgoztak vezető szerkesztőként. Nyugdíjba vonulásuk után nem akartak ölbe tett kézzel otthon ülni, hanem tenni akartak a minőségi újságírásért. Ahogy annak idején sokan, ők is Prágában kezdték, s ott hoztak létre egy központot. Aztán Csehszlovákia széteste után, Pozsonyban is. Egy ideig volt egy kisebb központ Kassán is. Majd Bukarest következett, s csak az után Budapest. Ebben az időszakban Amerikában és a nyugat-európai országokban nagy volt a lelkesedés a rendszerváltás miatt, ezért rengeteg pénzt biztosítottak különféle programokra. Magyarországnak volt egy tíz évre szóló államközi szerződése az amerikai kormánnyal, amelynek része volt a média is. A forrás tehát megvolt a független média támogatására, s ekkor találták meg a Kelet-Európában akkor már aktívan tevékenykedő James Greenfieldet. A „Jimmy központok" a már a pályán lévő újságírókra koncentráltak, tehát a továbbképzésen volt a hangsúly. Jimmynél megvolt a „know-how", így alakult meg Budapesten is a központ, 1995 végén. Az első igazgató egy amerikai lány volt, de kerestek valakit, egy magyar újságírót is. Én akkoriban a Kurír című lapnál dolgoztam, előtte a Magyar Televízió Híradójánál, ahonnan 1990 nyarán elmentem, mert nem tetszettek azok az átalakítások, amelyekbe belefogott az akkori főszerkesztő és csapata. 1993-ban kint voltam Amerikában fél évig egy ösztöndíjjal, s utána az amerikai ismerőseimmel sokat jöttem-mentem Budapesten, így találkoztam Jimmyvel is, aki az első találkozásunkkor megkérdezte tőlem, akarok-e a Független Médiaközpont igazgató-helyettese lenni. Igent mondtam.

Milyen célokkal indult el a CIJ? Akkoriban már túl voltunk az első médiaháborún, sok új szereplő lépett piacra, a kereskedelmi televíziózás is ekkor indult meg.

O. S.: Olyan, mint ha a történelem előtti időkről beszélnénk. Ellentmondásos időszak volt.

Máig ható következményekkel...

O. S.: Az 1996-os médiatörvény nem volt jó, de utóbb egy sokkal roszszabb váltotta. Az indulásunk után indult be a kereskedelmi televíziózás, a Horn-kormány idejére esik a furcsa frekvenciaelosztás. Még alig van internet, de az írott sajtó piacán hatalmas a felfutás, holott tudni lehetett, hogy nagy részüket nem fogja eltartani a piac. De a rendszerváltás utáni időszakban híréhség volt, az emberek naponta több lapot is vettek. Ekkor jöttek be a nyugati, nagy kiadók, elindult a privatizáció, modernizálták a lapkiadást. Mi egy belvárosi, gyönyörű irodában alakítottunk ki két oktatótermet. Az egyik kisebb konferenciák megtartására is alkalmas volt. Nálunk működött az amerikai Freedom Forum remek könyvtára. Itt telepítették az a az első speciális kompjutert ami bárki követhette az akkor felfutó Bloomberg hírügynökség tudósításait. Volt rádió ás TV sttúdiónk így közben elindulhattak nálunk a BBC tanfolyamok.

A CIJ ekkoriban afféle szakmai mágnes lehetett.

O. S.: Valamilyen szinten igen, és ekkoriban volt bőven anyagi forrás médiafejlesztésre, így nekünk valamennyi programunk ingyenes volt. 2004-ben viszont beköszöntött a hét szűk esztendő, ami azóta is tart. Amikor bőség volt, annyira sok program futott egyszerre, hogy néha azt sem tudtuk, hogyan szerzünk rá közönséget. Ott voltak a három hónapos BBC-tanfolyamok, aztán beindítottuk a saját képzéseinket, plusz az amerikai Knight Alapítványtól idejött minden évben 6-10 profi szakember, akiket munkával kellett ellátnunk. A cél az első perctől kezdve az etikus, minőségi újságírás, a BBC és az amerikai újságírás sztenderdjeinek elsajátíttatása volt. És nagyon szerettünk az amerikai szponzorokkal dolgozni. Erősen EU-párti vagyok, de az uniós támogatások rendszere bürokratikus, a pénz gyakran nem a projektek célközönségéhez kerül. Az amerikaiak rugalmasak, mindent át lehet beszélni velük, át lehet alakítani menet közben a programot, nem szóltak bele semmibe. Hagyták, hogy helyi emberek bevonásával dolgozzunk. Fontos volt nekik, hogy megmaradjon a tudás.

Kik voltak a helyi emberek?

O. S.: Már a kezdetektől dolgoztunk kiváló magyar médiaszakemberekkel, köztük Horvát Jánossal és Elek Jánossal. Voltak oknyomozó újságíró tanfolyamaink, ezeket az ELTE kérésére Weyer Balázs és Kóczián Péter tartotta, akik alig kerültek ki az egyetem padjaiból. Weyer most a kuratóriumunk elnöke. Aztán Vajda Évával és Mong Attilával dolgoztunk, ők írták az első magyar nyelvű, oknyomozásról szóló tankönyvet. Közben elment az amerikai igazgatónk, én vettem át a helyét. Ide hívtuk helyettesnek Móricz Ilonát. Minden nehézség ellenére úgy tűnt, megyünk ki az erdőből, egyre jobban alakultak a dolgok, felnőtt egy tényfeltáró újságíró nemzedék. Aztán 2003-2004-ben az amerikaiak támogatóink többsége kivonult.

Az uniós csatlakozásunk miatt?

O. S.: Nagyjából. Meg véget ért a tízéves államközi szerződés is. Bent voltunk a NATO-ban, belépünk az EU-ba, joggal gondolhatták azt, itt az idő saját lábra állni. Hirtelen elapadtak a források a működési költségekre. Ez azért volt nehéz, mert nem volt kialakított stratégiánk az új helyzetre.

Hogyan vészelték át ezt az időszakot?

O. S.: Projekt-alapon működünk kisebb létszámmal és kisebb irodában. Van egy remekül mozgósítható szakértői gárdánk. Ritkán látunk hat hónapnál előbbre. Teljes mértékben várható volt, hogy az amerikai támogatók előbb-utóbb távoznak. Jimmy és Don egyébként önkéntes alapon végezték a munkát, sőt saját adományaikkal is támogattak bennünket. Közben már nyolcvan felett jártak. Szinte egyik napról a másikra kellett átállnunk az új működésre. Ez alapvetően Ilire (Móricz Ilona – a szerk.) várt, mert én ekkor egy időre megint elmentem külföldre.

Móricz Ilona 2004-től 2018 márciusáig vezette a CIJ-t. Őt kérdezem: a financiális változásokat követően hogyan változott az alapítvány tevékenysége?

Fotó / CIJ

Móricz Ilona: Az újságírói és szerkesztőségi gyakorlathoz kapcsolódó képzésekre fókuszálunk azóta is. A kétezres évek elején még lehetett több napos, akár hetes képzéseket tartani, ezek fél-egy napra csökkentek. A tematikát az is meghatározta, épp mi zajlik az újságírásban. A 2010-es években megjelent például az adatújságírás, onnantól erre is koncentráltunk. Figyelünk arra, hogy éppen mi az aktuális igény. Tevékenységünkből szeretnék kiemelni még valamit: a kilencvenes évek végétől több mint tíz éven át fontos munkánk volt a roma újságírók képzése. Az alapítvány a kezdetektől fogva figyelmet fordított a kisebbségekre, illetve arra, hogyan jelennek meg a kisebbségek a médiában. Voltak tehát olyan, nemzetközileg is elismert kezdeményezések, amelyeket jó lett volna folytatni. Ha viszont megszűnik a támogatás, gyakran nem lehet folytatni az adott tevékenységet. Mondok egy példát. Roma újságírók létrehoztak egy közösségi média felületet, Sosinet.hu címmel. Mi tartottuk fent ezt a honlapot, mi szereztük rá a finanszírozást, de a tartalmi munkát azok a roma újságírók végezték, akik ehhez csatlakoztak. Ez öt évig működött, utána nem tudtunk rá pénzt szerezni. A projekt alapú működésnél tehát azzal kell számolni, hogy valameddig van egy témára pénz és támogatói akarat, de utána váltani kell. Ezek a kényszerek befolyásolták a mi munkánkat.

O.S.: A projekt alapú működésnél valamilyen szinten ki vagyunk szolgáltatva annak is, hogy mire lehet pályázni. Alapvetően olyan programokat tudunk megvalósítani, amelyekhez lehet forrásokat találni. Ráadásul minden pénzt el kell költeni, nincs mód tartalékolni, ami megmarad, azt vissza kell adni. Márpedig a tartalék fontos, ha jön a krízis. 2008-ban jött is, és padlóra küldte az újságíró szakmát, amely teljesen átalakult az online média, majd a közösségi média miatt. 2010-ben pedig emellé jött a tökéletes vihar, a „perfect storm" állapota, amikor egyidejűleg érvényesült számos kedvezőtlen hatás. Ehhez képest szerintem eredmény, hogy még mindig létezünk és folytatjuk a munkát.

M. I.: Sokat gondolkodtunk a stratégiai tervezésen, nem csak úgy sodortattuk magunkat az árral. Megpróbáltunk elébe menni a történéseknek a források diverzifikálásától kezdve addig, hogy felmérjük, melyek az új irányok. Ilyen az online médiára való áttérés, a technológiaváltások, amelyek a nyugati sajtóban korábban elindultak, de a hazai szerkesztőségek egy része sokáig ódzkodott az átállástól. Persze, a mi életünk is megváltozott: ma már nincs szükség olyan típusú, nagy létszámú, rádió- és tévéstúdióval rendelkező létesítményre, mint amilyen a kilencvenes évek végén volt.

O. S.: Nominálisan a havi bérleti díjunk most kevesebb, mint anno a telefonszámlánk volt.

M. I.: Az EU-s támogatás az újságírásban szintén megváltozott. Korábban alig-alig hirdettek bármilyen kiírást ezen a területen. Ha egyáltalán volt, az a kisebbségi témákhoz kapcsolódott. Ugyanakkor ott volt a szlovéniai Peace Institute által koordinált, majdnem ötéves oktatási és oknyomozási projekt, amely a média integritásáról szólt. És ez már átvezetett a valós problémákhoz, amelyekre már az Európai Uniónak is reagálnia kellett.

Ez már a fake-news, a dezinformáció problémaköre?

M. I.: Ez még a korábbi időszak, a tulajdonosváltások kora. A politikai és gazdasági bevásárlásoké: amikor a szakmai befektetők lényegében kivonultak a kisebb kelet és dél-európai országok hírmédiájából, a helyüket pedig átvették azok a politikai-gazdasági szereplők, amelyek így akartak befolyást szerezni.

Nancy Ward a New York-i alapítvány alelnöke a „Jimmy" média központok vezetőivel Budapesten az 90-es évek végén

Ettől el nem választható folyamat, hogy az újságírás átkerült a for profitból a non profit szektorba. Tehát megszűntek azok a finanszírozási keretek, amelyek lehetővé tették egy szerkesztőség politikától, gazdasági köröktől független működését. A szakmai befektetők azért is tűntek el, mert az ingyen elérhető internetes tartalom és a közösségi média térnyerése miatt radikálisan csökkentek a bevételek.

O. S.: Ez egyrészt az üzleti modell válsága. A régi már nem működött, az új még nem alakult ki. De nem lett volna ilyen rettenetes a helyzet, ha nem történik meg a média politikai, állami megszállása. Ez nem kizárólag magyar jelenség, de nálunk egy nagyon hatékony módját fejlesztették ki. És valóban, kivonultak a külföldi, szakmai befektetők, akiket egyébként sokat szidtak itt Magyarországon. Pedig nélkülük a kilencvenes években nem tudott volna modernizálódni a sajtó. Aztán a kétezres években ezek a befektetők – hogy is szokták mondani? –, visszautasíthatatlan ajánlatokat kaptak. Ez az, ami tönkretette a médiapiaci viszonyokat.

Ha lenne az újságíró szakmának erős önszerveződése, lehetett volna a károkat lehetett enyhíteni?

M. I.: Sok munkánk volt abban, hogy enyhítsük a károkat. A kétezres évek második felében már jól láthatóak voltak azok a törésvonalak, amelyek mentén a problémák keletkeztek. Volt az újságírói közösségben egyfajta megosztottság, ami sok mindenben kifejeződött, abban is, hogy sokan egyáltalán nem vették komolyan a fenyegető jeleket. Felkészületlen volt az újságírótársadalom arra, hogy jöhetnek olyan időszakok, amikor „visszautasíthatatlan ajánlat" érkezik, vagy elindul egy olyan buldózer, amelynek semmilyen szakma nem tud ellenállni magasabb szervezettség nélkül. Sajnos ez a szervezettség a mai napig nem jött létre. Nem szeretnék senkire ujjal mutogatni, de az biztos, hogy a tárgyalóképes önszerveződés bizonyos dolgokat meg tudott volna akadályozni. Ez elmulasztott lehetőség. Mi több évnyi munkát tettünk abba, hogy segítsük az önszerveződés megerősödését. Ebbe a folyamatba sok újságíró kapcsolódott be és voltak támogatóink is.

Akkor hol bukott el?

M. I.: Kapott egy nagy pofont, és abból már nem tudott felállni. Ez a médiatörvény gyors átnyomása volt.

Emlékszem erre az időszakra. Többször felmerült, hogy a politika agresszív nyomulását érzékeltessük üres címlapokkal úgy, hogy ezt az internetes sajtótól a nyomtatottig, mindenki bevállalja. De ez soha nem történt meg. A szerkesztőségek az épp aktuális érdekeiket előrébb valónak tartották, mint a szakmai összefogást.

M. I.: Az önszabályozás hívei már eljutottak egy alapító okirat megfogalmazásáig és egy etikai irányelveket megfogalmazó dokumentumig, amit sok szerkesztőség és kiadó támogatott. Utána viszont testületileg senki nem mert lépni. Sejthető, miért.

O. S.: Több szolidaritás kellett volna, de a magyar társadalomban is sok változás történt az elmúlt tíz évben. A média csak egyetlen tégla ebben az egészben. Nem racionális, hogy ha minden megváltozik körülöttünk, kialakul egy totálisan polarizált társadalom, felszámolnak korábbi korlátokat, épp az újságírókon kérjük számon, miért nem voltak szolidárisak. Ezzel együtt, azt gondolom, lehetett volna jobban csinálni, Szlovákiában például jobban ment. De megkockáztatom, ha egységesebb lett volna a szakma, akkor sem alakul másképp a helyzet. Ahhoz, hogy az Index újságírói testületileg felálljanak, kellett az Origó bedőlésének vagy a Népszabadság bedöntésének tapasztalata.

M. I.: Nehéz előre látni azt, hogy egy veszélyhelyzet mivé fajul. Ha a rájuk leselkedő veszélyeket és kockázatokat elemzik is az újságírók, akkor sem tudnak tökéletesen felkészülni arra, mi lesz. Éppen ezért fontos, hogy a szakmában legyenek olyan mechanizmusok, amelyek mentén döntéseket lehet hozni, amelyek alapján képviselni lehet az újságírói közösséget. Vannak olyan konfliktushelyzetek, amelyek megerősítik az újságírók elhivatottságát. Fontos, hogy egy újságíró mit vall a saját szakmájáról. Csak egyetlen, a világjárvánnyal kapcsolatos példa: 125 országban mérték, hogyan reagáltak az újságírók, milyen hatások érték őket a járvány miatt, mit gondolnak a szakmájukról. Minden negatív hatás ellenére az újságírók többsége úgy vélekedett, a kormányok járványkezelése és az információhiány miatt fontos, hogy jó újságírást csináljanak. A jó újságírásba vetett hit tehát megerősödött. Megnőtt azoknak az újságíróknak a száma is, akik ragaszkodnak az újságírás legalapvetőbb szakmai elveihez és gyakorlatához. Ehhez lehet, hogy ekkora trauma kellett, de van remény. És van egy új nemzedék, amely nagyon komolyan gondolkodik a szakmáról.

FÜGGETLEN MÉDIAKÖZPONT
Center for Independent Journalism

DEBRECINER.HU

CSAK VELED EGYÜTT MŰKÖDÜNK!
Támogasd a független sajtót! Fizess elő egy országos lapra és segíts egy helyi újságot: **debreciner.hu**!

Fotó / CIJ

TamásErvin

Több lyuk, mint szövet

Elhatároztam, hogy nem fogok sem ilyen, sem olyan párhuzamokat keresni a washingtoni események és a kormányzó pártok esetleges itthoni vereségének fogadtatása között. Nem mutatok rá, hogy íme, így válik a demagógia, a rögeszmés szövegelés utcai akcióvá, a mégoly demokratikus intézmények sem mindig képesek megállítani a talaját vesztett politikus gigantikus hecckampányát. Az információrobbanás nem pusztán a tájékozódást növeli, de az elveszettség-érzést is, aminek egyenes következménye a hiszékenység, az összeesküvés-elméletekbe való belefeledkezés, belekapaszkodás. Azt sem fogom felsorolni, hogy az ellenzék által először nem megszavazott, majd másodszor elfogadott vészhelyzeti felhatalmazással hogyan élt vissza bátor vitézeivel karöltve a kormányfő, s miféle súlyos milliók-milliárdok keltek útra a számukra kedvelt címekre úgy, hogy azoknak semmi közük nem volt sem a járványhoz, sem a gazdasági kilábaláshoz, legkevésbé pedig a kilátástalan helyzetbe kerültek támogatásához. Unalmas már azt is felsorolni, hogy a hatalom mit és hogyan foglal el, pontozni a durva, esetleg álságos eszközökkel elvonásra ítélt, vagy megszerzett javakat, agyakat.

Lehet, hogy a hanyatló Nyugat küzd az ő nyomorúságos dekadenciájával, az unió erélytelen, képtelen kitapogatni a demokrácia vakfoltjait, s könnyen elképzelhető, hogy Kína most előretör, sokunknak azonban egyelőre még idegen a türkménbasi világképe, Lukasenko hideglelős mosolya, Bolsonaro sejtetése, hogy a Covid elleni vakcina akár krokodillá is változtathat minket. Mégis, manapság a hülyeségek oly akadálytalanul ömlenek be az amúgy is alaposan szennyezett főáramba, hogy komoly vegyértékeket kezd lekötni a velük szembeni észérvek hangoztatása. Befolyásuk az események menetére így együtt válik bizarrá, nevetségessé. Bizonyos mértékű feszültség egymásra rakódásakor a tudatlanság, a tanácstalanság mindig szeret abszurd érvekbe és fölspannolt indulatokba kapaszkodni, amit a tekintélyelvű hatalomtechnika eredményesen hasznosít, s képes kifestőkönyv módjára, rémmeséivel, ellenségképeivel kerek, hétköznapjainkat átfonó rendszerré formálni.

Ezektől megszabadulni pedig legalább olyan nehéz, mint a szerkezetüket változtató vírusoktól. Orbán Viktor mondatai mostanában koptatott farmerhez hasonlítanak, amelyen több a lyuk, mint a szövet. Szóvirágait gyorsan és keményen kezdi ki a valóság, s a kevésbé elfogultak számára egyértelmű, hogy minduntalan sűrű erdőbe viszi hallgatóit, amelyből ő maga sem talál ki. Váltani persze akár egy-két napon belül is tud, de az emberek memóriája ennyire gyorsan nem töröl. Termőre fordult az az inkompetenecia-vetés is, amelyet az utóbbi időszak megfelelési kényszerei, gyávaságpróbái állítottak elő nagyüzemi méretekben. Sebtében összekalapált törvényekre, rendeletekre, utasításokra futnak be rendre a kiegészítések, értelmezések, pontosítások, gyakran már a levegőben szétpukkan a sok humbug, nagyotmondó illúzió, kényszeres fikció. Kifogyott a kommunikációs szusz is.

Hiába a kidüllesztett mell, a megjátszott magabiztosság, a központosítás ismerős csodavárása, még az egyenruhások szokatlan méretű pozíciószerzése sem tüntetheti el a kapkodást, a körültekintés, az előkészítettség hiányát. Hiába bújnak el az illetékesek az érdemi kérdések elől, titkosítanak, manipulálnak, és hiába csukják be sorra a normális nyilvánosság kapuit, lassacskán gyengül az a kormányzati erő, amelyik a félelmek tudatos szításával a rezsimet láttatta kizárólag alkalmasnak azok csillapítására is. Körkörössé vált a gyanú, a bizalmatlanság. Ráadásul más természetű félelmek is megjelentek a társadalomban, amelyekkel az elöljárók, tisztek és tiszthelyettesek nem tudnak mit kezdeni. Néhány elemző úgy véli, hogy a „magunkra maradtunk" pátoszának és a frissen szerzett barátok támogatásának is lehetnek politikai hozadékai, mert a világon minden cseppfolyós, a korrekciós képesség és néhány váltóállítás úrrá lehet a romló trenden. Csakhogy ez nem ilyen egyszerű.

Ha azt állítjuk, hogy az ellenzéki győzelem egyben rendszerváltozást követelne, akkor az sem tagadható, hogy Magyarországon az elmúlt években komplett rendszer épült ki, amelyik teljesen mindegy, hogy autokrata, diktatúrába hajló, netán vezérdemokrácia, vagy mi a fene, a gyökerei mélyek és nem szökken ki belőlük egy csapásra más növény, mint aminek telepítésekor szánták. A hatalmi politika fáradtsága, az állami újraelosztás nagyjából változatlan prioritásai mutatják, hogy a hatalom újabb és újabb cirkuszi attrakciókkal próbálja elvonni a figyelmet a gyülekező és meg nem oldott kérdésekről, látványépítkezések, sportrendezvények, vadászati világkiállítás, grandiózus, nem igazán megalapozott, de annál költségesebb beruházásoktól. Másrészt feltűnő a bebetonozás szándéka a különböző kinevezések apparátushizlaló formáival, a számos helyen tetten érhető militarizálódással. Sorban jelennek meg a mecenatúra intézményalapító kalandparkjai, a közpénzek immáron törvény által felhatalmazottan kerülnek nehezen hozzáférhető alapítványokba, nem marad el az egyházak lekenyerezése, érték a hallgatásuk is, s a háttérben ott magasodik a csúcsteljesítmény, a nyüglődő felsőoktatással szembeállított Matthias Corvinus Collegium párját ritkító vagyonosodása. Olyan ez, mintha a „nagy átalakítás" egyszerre zajlana valamiféle végkiárusítással, ami csak tetézi zűrzavart. Ennek a hol poros, vulgáris, hol trükkökre, üres hívószavakra épülő unortodox struktúrának a lényege egyre kiismerhetőbb, csak korhadni tud, változni nem.

Némelyek vagyonosodásának, a mindennél mohóbb szüretnek is ajánlatos volna csillapodnia, valószínűleg a fokozódó nyomorúság közben erre valamelyest ráérez az elit, csakhogy ez nem mindenkire érvényes, különösen a legnagyobbakra nem. Ott inkább a vagyonelemek átstrukturálása folyik, aminek szakaszait leképezi tőzsdei cégeik szeszélyes ármozgása. Kihull a rostán néhány magával nem bíró alattvaló, akin prezentálni lehet, hogy itt aztán most annyi a korrupciónak. Ilyenkor szoktak intézetek, bizottságok alakulni, látványos házkutatások, elfogások, ítéletek lesznek hivatottak bemutatni az ügyben tanúsított kérlelhetetlenséget, ami egyben az unió bürokratáit is megnyugtathatja, attól függetlenül, hogy az európai ügyészséget negligálja az ország. Csakhogy ez így nem szokott sikerülni, mivel ebben a szférában is rendszermegtartó alappá vált, szereplőivel gondosan kimunkált, egymástól el nem választható műveleti sorrá érett a lenyúlás ezernyi formája. És ahogyan az lenni szokott, az államilag törvényesített megvesztegetés iramát mérsékelni ugyanazoknak kellene, akik megteremtették, és ugyanazokat kéne megfékezniük, akiknek a megbízásokat, a forrásokat csapatostól odaadták.

Érdemi módon megbontani az építményt a rendszer kötőszöveteit veszélyeztető vállalkozás, különösen úgy, hogy abból a pénzből jókora summát égetett el és éget el ma is maga a rendszerépítés. Azt viszont naivitás hinni, hogy a begyakorlott mechanizmusra az alsóbb régiókban egyetlen kézlegyintéssel lakat kerülhet, elég a hangos intés: gyerekek, fájront! Azonnal dobjátok el a cinkelt lapokat, mostantól ne írjatok túlárazott számlákat, fogjátok vissza magatokat, mert úgy járhattok, mint a szomszéd megye Voldemortja. A hatalom okkal tarthat attól, hogy a váratlan szigorral elérkezhet a beijedő és felfelé mutogató szószátyárok virágkora, a belső leszámolások ideje, mert a meghunyászkodás nem tévesztendő össze az elégedettséggel. Ez tudniillik nem az „élni és élni hagyni" szelíd és áporodott világa, itt a versenyzők árgus szemmel figyelik egymást, a hálózatok összerop-panása pedig egyszerre temetheti maga alá a kiszolgálókat a kiszolgáltatottakkal, különösen akkor, ha a sérülések sorozatosak és végzetesnek tűnnek. Rendet vágni a hosszú ideje zabolátlanságra szocializált regimenten pedig tovább hámozza a hűségesküket burkát. Ezért a kormány mozgástere még pénzbőség esetén is szűkülhet, azt pedig már elégszer megtapasztalhatta a nagyérdemű, hogy a mulasztások, hibák felismerésével Orbán Viktor esetében nem a szelídebb hangvétel, a tolerancia, a kooperáció igénye nő, hanem az eltökéltségé. Holott nincs igaza, a meccs nem okvetlenül addig tart, ameddig nem ő győz.

SzabóBrigitta

KAOTIKUSAN INDULT AZ EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK OLTÁSA

ELSŐK KÖZÖTT

A HÁZIORVOSOKKAL MI LESZ? ÉS A FOGORVOSOKKAL? EGYÁLTALÁN, AZ ALAPELLÁTÁSBAN DOLGOZÓKKAL? – TESZIK FEL EGYRE TÖBBSZÖR A KÉRDÉST EGYMÁSNAK AZ ORVOSOK. MERT BÁR A KORMÁNY BEJELENTÉSE SZERINT ELSŐ KÖRBEN AZ EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓKAT OLTJÁK BE KORONAVÍRUS ELLEN, DE EGYELŐRE ÚGY NÉZ KI, NEM SIKERÜLT KITALÁLNI MŰKÖDŐKÉPES RENDSZERT SEM AHHOZ, HOGY A VALÓS FONTOSSÁGI SZEMPONTOK ALAPJÁN TÖRTÉNJEN AZ OLTÁSUK, SEM AHHOZ, HOGY A 140 EZER EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓ TÉNYLEG MIELŐBB MEGKAPJA A VAKCINÁT. MÁR AKI AKARJA.

Fotó / MTI / Balogh Zoltán

Eddig közel 40 ezer egészségügyi dolgozót oltottak be a 140 ezerből. Az első körben a 25, hivatalosan kijelölt oltóközpont mellett elkezdődött a vakcinák beadása a városi kórházakban, s a napokban több ezer háziorvosi rendelőnek is nyilatkoznia kellett arról, hogy megfelelnek-e az oltási követelményeknek. Utóbbiak egyébként egyetlen napot sem kaptak arra, hogy megválaszolják a kormányhivatal és a szaktárca levelét, adott napon, 16 óra előtt felelniük kellett a feltett kérdésre, ami azt sejteti, hogy nagyon nagy szükség van az oltási helyek számának bővítésére, azaz a lakosság tömeges beoltása is elkezdődhet annak ütemében, ahogyan az oltóanyag érkezik.

Hogy valójában hogyan zajlik az egészségügyi dolgozók oltása, arról nem nagyon akarnak névvel nyilatkozni az érintettek. A lapunk által megkérdezettek számos bizonytalanságról számoltak be, nem egyértelmű számukra, hogy hol, milyen formában kell jelentkezniük, mikor kerülhetnek sorra.

Egyszer összeírják őket, s azt mondják nekik, hogy a munkáltatójuk központilag szervezi az oltást, a következő órában viszont azt, hogy oldják meg egyénileg.

Egy vidéki háziorvos azt mondta, őt az motiválja a vakcina elfogadásában, hogy ha minél több embert oltanak be, akkor mind kevesebben lesznek veszélyesek azokra, akik a kockázatos csoportokba tartoznak, s így sokkal kevesebb lehet a súlyos kimenetelű megbetegedés. Egy másik orvos azt kérdezte, ha nem veszi fel az oltást, akkor hogyan mondhatná őszintén a pácienseinek, hogy ők viszont oltassák be magukat? Egy fogorvostól azt tudtuk meg, hogy ő ugyan jelentkezett az oltásra, de mivel sem a korát, sem az egészségi állapotát tekintve nincs a kockázatosnak vélt csoportban, nem hiszi, hogy a közeljövőben sorra kerülne. Hozzátette, a fogorvosoknak egyébként a prioritási sorrend elején kellene lenniük, hiszen az emberek szájába nyúlnak, s ahogy az eddigi tapasztalatok mutatják, az emberek még effektíve koronavírusos állapotban is elvárják tőlük, hogy gyógyítsák meg őket, ha hirtelen fájni kezd a foguk.

Az egészségügyi dolgozók egymást is kérdezgetik, hogy ki mit tapasztal. Egyikük szerint a szolnoki Hetényi Géza Kórházba egyszerű volt időpontot foglalni, kedves volt a személyzet, minden gyorsan és profin ment. Oltással, megfigyeléssel, parkolással nem töltött el fél óránál többet a helyszínen. A fővárosban lévő Országos Korányi Pulmonológiai Intézetben kevéssé voltak szerencsések, egy egészségügyi dolgozó arról számolt be, hogy 2-3 óráig is eltart a folyamat. Az is kiderült, hogy most még egyáltalán nem, vagy csak igen nehezen tudják tartani az időpontokat. A debreceni Kenézy Gyula Kórházban ugyancsak fél óra alatt lebonyolítják az egész oltási procedúrát. Van olyan vidéki kórház, ahol katonák irányítják a parkolást, mivel nagyon kevés a parkolóhely, de onnantól kedve gyorsan megy az ügy. Pozitívak a tapasztalatok a budapesti Városmajori Szív- és Érgyógyászati Klinikán és a győri Petz Aladár Kórházban is. Egy közellátást végző fogorvos viszont végig telefonálta Budapest összes oltóközpontját, de egyik sem akarta beoltani. Aki tehát kap időpontot és bejut az oltásra, többnyire elégedett. Viszont sokan, akik nem

kórházi dolgozók, tehát kívülről próbálnak bejelentkezni, nehézségekbe ütköznek. A Honvéd Kórházban éppen ezért bejelentkezés nélkül kezdték el oltani a Pest megyei alapellátásban dolgozókat.

A Magyar Orvosi Kamara (MOK) titkára, Svéd Tamás egy hosszabb írásban összegezte a kamara honlapján a kezdeti tapasztalatokat, s azok nem feltétlenül jók.

Mivel nincs igazi oltási terv, nem csak azok kapják meg a vakcinát, akiknek első körben a legfontosabb lenne, vagyis a COVID-osztályokon dolgozók, az előszűrés nélküli betegekkel foglalkozók, így például a sürgősségi osztályokon vagy a baleseti sebészeteken dolgozók, a légutakat biztosító aneszteziológusok, a praktizáló fogorvosok. Bár az is igaz – írja –, ha ők megkapnák az oltást, nagyjából el is fogyna a rendelkezésre álló vakcinamennyiség.

Rendszerszintű hibákra hívta fel a figyelmet, amelyek miatt az elsők között kaphatott védőoltást a csecsemővel otthon tartózkodó kismama, a járvány kezdete óta az ellátásban részt nem vevő, nyugdíjas professzor, valamint számos adminisztratív munkatárs.

Több kórház központilag szervezte meg a dolgozói beoltását, így történhetett meg, hogy az egyik budapesti klinika teljes orvosi kara és a szakdolgozóinak fele, vagyis nagyjából száz ember volt hivatalos az Ortopéd Klinikán üzemelő oltópontra, előre meghatározott sorrendben, 3 percenként behívva. Ugyanarra a napra, ugyanoda, a Semmelweis Egyetem is meghirdette minden dolgozójának a szabad személyes bejelentkezést. Mindez azzal járt, hogy az átlagos várakozási idő fél-egy óra volt az első vizsgálatra, ugyanennyi az oltásra, majd még egyszer ennyi a lepecsételt papírokra. Végeredményben száznál több egészségügyi dolgozó töltött másfél-három órát egy nem nagy területű alagsori helyiségben összezsúfolódva.

Ahogyan Svéd Tamás írta, ugyanabban az időpontban, amikor az előbbi helyszínen a tömegjelenetek zajlottak, őt a Dél-Pesti Centrumkórházban, a megadott időpontban, a kijelölt pavilonépület bejárati végén katona fogadta, átvette a papírokat, elkísérte az első vizsgáló orvoshoz, ahonnan kézről kézre adták. Négy katonával, három orvossal találkozott, további 5-6 szakdolgozót látott ügyeket intézni. A megfigyelési időt saját padon töltötte egy folyosón, a teljes procedúrán túlvolt nagyjából fél óra alatt. Hozzátette, azt azért elmondták neki a kórházban, hogy szokott nagyobb csoport érezni hozzájuk is.

A MOK titkára megjegyezte, nagyban nehezíti, hogy még az egészségügyben, főként a szakdolgozók körében is aggasztóan és nehezen érthetően nagy az oltást elutasítók aránya, illetve az átvételek és átszervezések is nehezen követhető helyzetet teremtenek. Hozzátette, a védekezés irányítóinak éppen ennek a helyzetnek az átlátása és kezelése lenne a feladatuk. Egy érdekességet is megírt: még decemberben, országszerte bekérték az egészségügyi munkahelyekről azon dolgozók listáját, akik nem kérik az oltást.

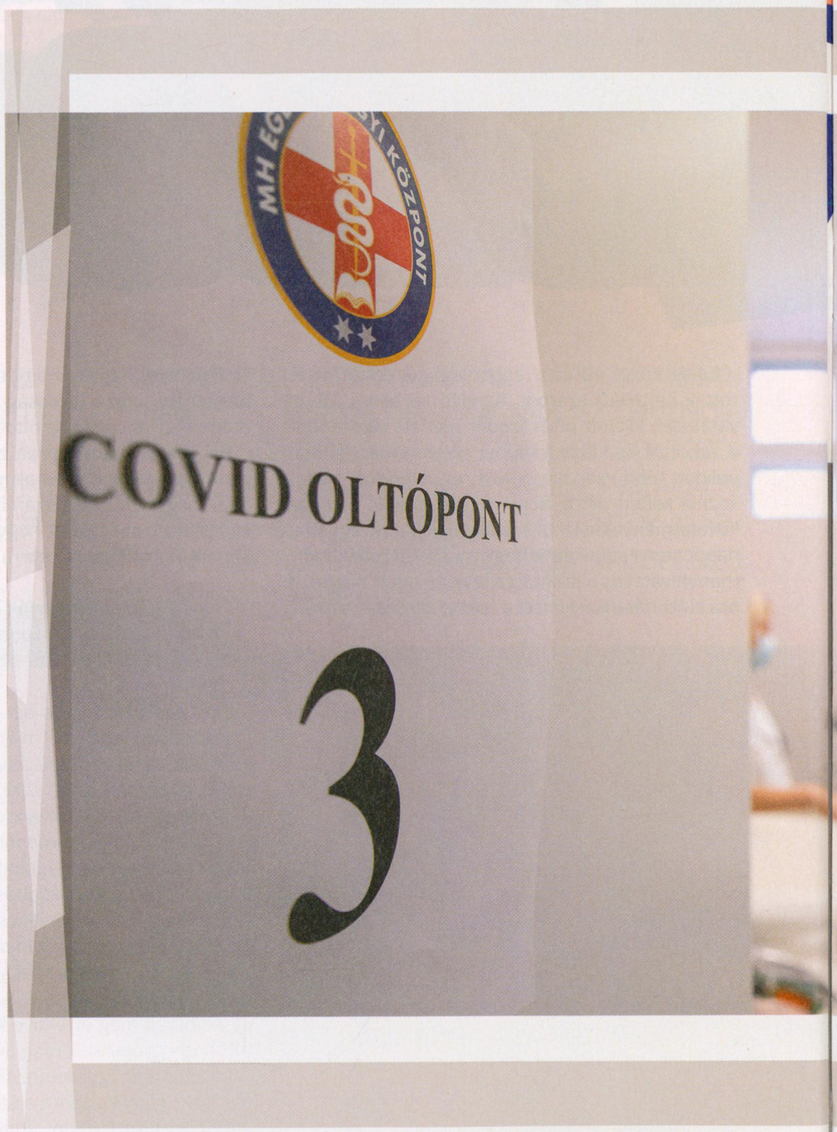

Hogy a listáknak mi lett vagy lesz a további sorsa, nem tudja, de vannak olyan hírek, hogy az oltástagadók akár személyes elbeszélgetésre is számíthatnak.

Kincses Gyula, a MOK elnöke az ATV-nek adott interjújában azt mondta, meg kell erősíteni az oltásba vetett bizalmat. El kellene rendesen magyarázni, hogy ugyan ritkák a szövődmények, viszont annál súlyosabbak, s akik elkapták a koronavírust, sokáig érzik az utóhatását. Viszont szerinte büntetni semmiképp sem szabad azokat, akik nem akarják a vakcinát, vagy nem döntötték még el, hogy beadatják-e maguknak. Hozzátette, sok egészségügyi dolgozó szervezetlenséget érez, például rögtön abban, hogy hogyan és hova kell jelentkeznie az oltásért.

De összességében, az egész társadalmat tekintve sincs a valós helyzetre reflektáló oltási terv, amely a gyakorlatban is működne. Sok a kérdés. Rögtön az egyik, hogy ki oltson és hol? Például a háziorvosok is vagy inkább csak az oltópontokon lehessen megkapni a vakcinát? Nem mindegy az sem, milyen oltóanyag érkezik majd a nagy tömegek beoltására. Ha például a Pfizer, akkor annak a tárolása nehezen oldható meg egy háziorvosi rendelőben. Kincses Gyula szerint beszélni kell a problémákról. Az orvosok és az egészségügyi dolgozók egyébként aktívan beszélgetnek egymással. Az oltás melletti pro- és kontra érvek ütköztetése folyamatos, de a „hinni vagy nem hinni" kérdés is sokszor szóba kerül. Barcs István, a Semmelweis Egyetem ETK Epidemiológiai Tanszékének volt vezetője, a MOK felkért szakértője azt írja erről a kamara által ajánlott cikkében: „hit az, amikor valamit igaznak fogadok el anélkül, hogy arra bizonyíték lenne, vagy meggyőződhetnék a valóságáról. Egy tudományosan elfogadott jelenség, tény vagy eljárás elfogadásában vagy elutasításában a hitnek nem lehet szerepe. Hogy milyen véleményt fogadok el, ott viszont arra kell támaszkodni, ami hiteles forrásból ered. Olyan személytől, aki ezt hosszú évekig tanulta és magas fokon műveli. Olyan szervezettől, amelyik mögött szakértők sokasága áll."

Végeredményben tehát mindenkinek magának kell eldöntenie, hogy mit fogad el hiteles véleménynek, s melyik oldalra áll a védőoltás ügyében. A bizonytalanok esetében az egészségügyi dolgozók hozzáállása mindenképp meghatározó lesz.

80

A BETEGEK 80 SZÁZALÉKA SENKINEK SEM ADJA TOVÁBB A VÍRUST

20

A BETEGEK 20 SZÁZALÉKA, A SZUPERFERTŐZŐK FELELŐSEK A JÁRVÁNY TERJESZTÉSÉRT

EXTRA IGÉNY

A Pfizer koronavírus-vakcináját -79 Celsius-fokos hőmérsékleten kell szállítani és tárolni. A cég a szárazjeges megoldást használja és javasolja: a „pizzásdoboz formájú", vakcinákat tartalmazó egységet egy dupla falú, 20-30 kiló szárazjéggel feltöltött szállítódobozba kell helyezni, amelynek a hőmérsékletét egy úgynevezett temperáló eszköz, tehát egy szenzor ellenőrzi folyamatosan. A szállítási és tárolási mód ugyanakkor komoly szakértelmet igényel, mert a szárazjég szublimálva szén-dioxiddá alakul, ami fulladást okozhat. A feladatra egyetlen gyógyszer-nagykereskedő és gyógyszerszállító cég sem készült föl, nincsenek megfelelő autóik, sem tapasztalatuk. A legnagyobb kihívás most az, hogy a biztonságot ne nyomja maga alá a sürgősség és a gyors sikerek elérésének vágya.

Fotó / MTI / Mohai Balázs

KalóMáté

TELJES GÁZZAL A FALNAK

DONALD TRUMP AZ ELNÖKVÁLASZTÁS ÓTA VÁLOGATOTT CSALÁSVÁDAKKAL PRÓBÁLTA MEGFORDÍTANI ANNAK VÉGEREDMÉNYÉT, AMELY JOE BIDEN VÁRTNÁL SZOROSABB, DE MÉG ÍGY IS TEKINTÉLYES GYŐZELMÉT HOZTA. ÖNZŐ SZÉLMALOMHARCÁVAL AZ ELNÖK VÉGÜL A DEMOKRATÁKAT IS MEGAJÁNDÉKOZTA KÉT ÉVNYI KONGRESSZUSI TÖBBSÉGGEL, ZÁRÁSKÉPP PEDIG FANATIKUS KÖVETŐIT RÁERESZTETTE A KONGRESSZUS ÉPÜLETÉRE. EZT GONDOLTA UTOLSÓ SZALMASZÁLNAK.

Fotó / MTI / AP / Jose Luis Magana

A járvány árnyékában megtartott novemberi elnökválasztás az urnazárást követő napon billent át Joe Biden javára. A nagy számban leadott levélszavazatok számlálása ugyanis hosszabb időbe telt, ezt számos modellezés már hónapokkal korábban jelezte, senkit nem érhetett tehát meglepetésként a jelenség. A postán feladott voksok túlnyomó többsége végül a korábbi alelnököt gazdagította, hiszen Donald Trump hónapokig ágált e szavazási módozat ellen, szavazói pedig értelemszerűen nem is éltek vele nagy számban. A távozó elnök mindent megtett, hogy már előre választási csalásnak állítsa be a levélszavazatokat, ezek megszámlálását a szoros végeredményű államok szinte mindegyikében megpróbálta leállíttatni.

A szavazatszámlálási procedúrák után a levélvoksok tömeges érvényteleníttetését tűzte ki célul a Trump-kampány, ami sikertelen bírósági beadványok százai ellenére sem hozott érdemi eredményt. Ezen aligha lepődhettek meg, hiszen a kifogások zöme bizonyítékokkal alá nem támasztható, fiktív panasz volt, amelyet még a Trump által kinevezett bírók is csuklóból utasítottak vissza. Az elnök szerint győzelmét rendszerszintű választási csalásokkal lopták el tőle a demokraták, noha a legvitatottabb államok közül több is színrepublikánus vezetésű, mint Arizona és Georgia. Pártjának helyi politikusait Trump még a demokratáknál is durvábban ostorozta a nyilvánosság előtt és a színfalak mögött egyaránt. Az új év első napjaiban kiszivárgott például a georgiai választásokért felelős helyi miniszterrel folytatott telefonbeszélgetése, melyben közel tizenkétezres szavazatkorrekciót kért a politikustól, aki ezt megtagadta, és kiállt az általa hitelesített végeredmény mellett.

Trump reménytelen viaskodása közepette a Kongresszus még visszatért a ciklus utolsó heteire Washingtonba, hiszen a költségvetés sürgős kiegészítésre szorult. Meg kellett alkotni a védelmi kiadások, valamint a hónapok óta késedelmes gazdasági mentőcsomag

forráselosztását is. A védelmi kiadások évtizedek óta az Egyesült Államok egyik legbiztosabb kétpárti támogatottságát élvező, évente megújítandó javaslatcsomag, amelyet az idén is probléma nélkül fogadtak el. A mentőcsomag ugyanakkor csak szerény, alanyi jogon járó 600 dolláros csekk formájában öltött testet, s ez a rászorulóknak édeskevés, kiváltképp, hogy hónapokig vártak rá. Trump ezen a ponton lépett színre, mondvacsinált okokra hivatkozva megvétózta a védelmi törvénycsomagot, míg a 600 dolláros csekkeket szentesítette, bár saját pártját is a vonat elé lökte a demokraták által javasolt 2000 dollárra megnövelt támogatás melletti utólagos kiállásával.

Ezen a ponton szakadhatott el a cérna a veterán szenátusi republikánus frakcióvezető, Mitch McConnell-nél. Trump védelmi vétóját a kétpárti támogatottság tudatában érdemi módosítások nélkül fogadta el újra a Kongresszus mindkét háza, míg McConnell frappáns húzással az elnöknek a védelmi kiadások kapcsán igényelt változtatásait a mentőcsomag csekkjei megemelt összegének kiegészítő javaslataiként terjesztette elő a szenátusban. Ebben a mérgező keverékben az elnök összes igénye olyan formában jelent meg együtt, melyet szinte egyetlen törvényhozó sem volt képes támogatni. Ezzel a megalázó lépéssel hozta a frakcióvezető az elnök tudtára, hogy mindent ő sem tehet meg büntetlenül.

A Republikánus Párton belüli hatalmi harc végül ostorként csattant azon a két georgiai szenátoron, akiknek az állam választási rendszere értelmében második fordulóban kellett megmérkőzniük demokrata ellenfeleikkel. A déli államot novemberben csekély szavazatkülönbséggel nyerte Biden, míg a szenátori székért küzdő republikánusok hasonló arányban múlták felül demokrata kihívóikat. Az elnök azonban felforgatta a második forduló előtti kampányt az állami republikánus vezetés már említett terrorizálásával a választási eredmények apropóján, a szenátori posztért versenyzők pedig nehezen találták a helyüket Trump és McConnell viaskodásának kereszttüzében. Az alapból is középszerű jelöltek kampányüzenetei zavarossá váltak, míg a demokraták Biden győzelmén felbuzdulva ledolgozták hátrányukat. Január 5-én végül Raphael Warnock és Jon Ossoff győzelmével megfosztották a Republikánus Pártot szenátusi többségüktől, Trump pedig magával rántotta a mélybe az addig kifejezetten magabiztos McConnell-t. Ezzel pedig a konzervatív blokk lábon lőtte magát, elvesztette a demokraták fölötti fékeit szövetségi szinten, amelyet 2022 előtt nem tudnak visszanyerni.

A georgia-i választások estéjén Trump menetrendszerűen újra kijátszotta a csaláskártyát a republikánus vezetésű állam választási rendszerével kapcsolatban. Egyre nyilvánvalóbb volt azonban a szélesebb közvélemény számára is, hogy az elnök hárítja magáról a felelősséget, és fejben már a másnapi kongresszusi ülésnap történéseire koncentrál. A szövetségi törvényhozás két házának együttes ülése, melynek napirendjén Biden elektori győzelmének ceremoniális szentesítése szerepelt, január 6-ára lett kiírva. Az általában csak formaságnak számító eseményt azonban idén számos republikánus képviselő és szenátor előre bejelentve próbálta meghekkelni.

Bár bírósági ítéletek tucatjai oszlatták el már hetekkel korábban az általuk kivizsgálni óhajtott választásicsalás-gyanút, ők kötötték az ebet a karóhoz a szentesítés szabotálásával.

Mindeközben Trump a saját támogatóit a Fehér Ház és a Capitolium közötti területen hetekkel előre meghirdetett tüntetésén lázította a szerinte továbbra is elcsalt választási vereség elleni harcra. Az elnöknek és szövetségeseinek a megszokottnál is jóval militánsabb hangvételű beszédeit követően aligha érhetett bárkit meglepetésként, hogy a felbőszült hívek rárontottak a pár száz méterre található törvényhozásra. A Capitolium rendőrei a tavalyi washingtoni események ismeretében megdöbbentő felkészületlenséget és szervezetlenséget tanúsítottak, melynek következményeként a zavargók játszi könnyedséggel jutottak be az épületbe. Az üléstermekben tartózkodó törvényhozókat időben evakuálták a biztonságiak, a vezető tisztségviselők irodáit és a már üres padsorokat azonban elfoglalta az a pár száz tüntető, aki bejutott, és mert is bent maradni.

Az idei vízkereszt kongresszusi képsorai beleégtek az emberek emlékezetébe. A capitoliumi zavargások eddig öt ismert áldozattal jártak, közülük egy fiatal asszonyt a kamerák előtt lőttek mellkason a rendőrök. A szövetségi erők bevonását követően pár óra alatt visszaállt a rend az épületben, a kongresszusi vezetők pedig erőt demonstrálva már aznap este folytatták az ülést, és reggelig ráütötték a pecsétet Biden elnöki megbízatására. Az órákkal korábban evakuált politikusok az események kapcsán felszólalva egységesen ítélték el az erőszakot. A McConnell által megdorgált renitens republikánus szenátorok sorra alázkodtak meg, és visszakoztak az eredmények megtámadásától. Kellemetlenebb volt a helyzet az alsóházban, hiszen ott a republikánus képviselők kétharmada ment szembe a valósággal.

Bár Trump konkrétan nem utasította támogatóit a Capitolium fizikai megtámadására, az azelőtt és aközben tett megnyilvánulásai egyértelműen felbujtásként értelmezhetőek. Még a nyugalomra intő üzeneteiben is képtelen volt hallgatni az abszurd csalásvádjairól, amivel csak még több olajat öntött a tűzre. Ezzel átlépte a Rubicont szinte az összes közösségimédia-platformnál, legnagyobb követői bázissal rendelkező profilját például végleg törölték az erőszakos indulatok felkorbácsolása miatt. Pártbeli szövetségesei a kongresszus két házában cinkossá váltak az alkotmányos rend, és lényegében a Capitolium ellen indított támadásában is. Bár sokan közülük élesen elítélték a történteket, annak ismeretében, hogy a számos korábbi figyelmeztetés dacára is a végsőkig kitartottak a trumpista platform mellett, az álláspontok revideálása nem lehetett elégséges vezeklés.

Köztiszteletben álló celebritások és több nagy sajtótermék szerkesztősége is nyilvánosan szólított fel számos prominens törvényhozót lemondásra, amely frissen alakult törvényhozásban igen ritka. A képviselőházi republikánus frakció pedig szinte testületileg vált páriává a politikai fősodor szemében. Míg Trump politikai felelőssége aligha kérdéses, jogilag vitatott, hogy a január 6-ai történések kimerítik-e a puccskísérlet fogalmát, mivel bár valóban a törvényhozásra uszította híveit a végrehajtás feje, politikai céljai között nem szerepelt a Kongresszus hatalmának megdöntése, még ha a militiáns tüntetők egyike-másika valóban fel is volt készülve törvényhozók elrablására. Szükségtelen hangsúlyozni, mennyire komoly válságról tanúskodik az a helyzet, amelyben ilyen mérlegelések indokoltak.

Lapzártánk idején még több mint egy hét van hátra Trump hivatali idejéből, és várhatóan a közösségi médiától elzárva, fogatlan oroszlánként tengeti utolsó hivatali napjait. Sokak, kiváltképp a friss kongresszusi többségre szert tett demokraták azonban nem elégszenek meg ennyivel, s felteszik a költői kérdést, hogy amelyik elnökre nem lehet online profilt rábízni, az vajon alkalmas-e akár egy nap erejéig is az Egyesült Államok teljes nukleáris arzenálja fölött rendelkezni. A frissen újraválasztott Nancy Pelosi házelnök és Chuck Schumer szenátusi vezető felhívta a kabinet és Mike Pence alelnök figyelmét, annak dacára is, hogy csak napok vannak hátra a január 20-ai hatalomátadásig, hogy amennyiben nem távolítják el Trumpot a kabineten belül, újabb alkotmányos felelősségrevonási eljárás indulhat meg a Kongresszusban. Trump a szövetségesei nyomására azonnal videóüzenetben próbálta menteni a menthetőt, s első alkalommal ígéretet tett a békés átmenetre. Hogy megéri-e saját bukását, még nem tudhatjuk biztosan, az viszont aligha kétséges, hogy Biden beiktatásán nem lesz jelen. Önmagát sorozatosan elgáncsolva a 2020 utáni republikánus politikai karrierjének jövője fölött is ott lebeg Damoklész kardja, még ha nem is feltétlenül csap le rá végül.

Fotó / MTI / AP / Jacquelyn Martin